Behoort bij besluit van burgemeester

en wethouders d.d. 2 september 2025
Mij bekend de gemeentesecretaris,

Drs. I.P. van der Valk

Behoort bij besluit van de raad
d.d. ……..
Mij bekend de griffier,

P.J. Peters

Reactienota zienswijzen Windpark A15 Lingewaard

Ontwerp-omgevingsvergunning

Ontwerpverklaring van geen bedenkingen

Mer-beoordelingsbesluit

Gemeente Lingewaard

Inhoudsopgave

A. Inleiding
- **Inleiding**
- **Achtergrond**
- **Procedure**
- **Opbouw zienswijzennota**

B. Thematische beantwoording

C. Zienswijzen (samenvatting zienswijzen en beantwoording)

D. Overzicht wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

A. Inleiding/Opmerkingen vooraf

1. Inleiding

Voor u ligt de reactienota op de zienswijzen die zijn ingediend voor Windpark A15 Lingewaard. De ontwerpbesluiten met bijbehorende stukken hebben ter inzage gelegen van 22 mei tot en met 2 juli 2025. In deze reactienota geeft het college van burgemeester en wethouders (verder aangeduid als het college) reactie op alle ingediende zienswijzen.

Er zijn 99 zienswijzen ingediend. Het college vindt het belangrijk dat het proces en de communicatie rondom Windpark A15 Lingewaard B.V. zorgvuldig en transparant is. Daarbij past een heldere en volledige reactienota op alle zienswijzen. Dit is belangrijk voor de besluitvorming van de raad en voor de communicatie met de omwonenden van het windpark en de indieners van de zienswijzen.

Deze reactienota start met een inleiding in deel A met daarin de achtergrond en context van het project. In deel B wordt een thematische beantwoording gegeven op een aantal veel voorkomende onderwerpen in de zienswijzen. Vervolgens is in deel C elke zienswijze samengevat en beantwoord. In deel D staat beschreven welke wijzigingen er zijn doorgevoerd naar aanleiding van de zienswijzen en in welke besluiten dat is gebeurd.

2. Achtergrond

De initiatiefnemer (Windpark A15 Lingewaard B.V.) wil drie windturbines met een maximale tiphoogte van 225 meter en in totaal een maximaal vermogen van ca. 24 MW realiseren op een locatie, gelegen langs de Linge en ten zuiden van de Betuweroute en de geplande doortrekking van de Rijksweg A15 in Lingewaard. De kadastrale gegevens van de locatie zijn: Angeren, sectie E, perceelnummers 505, 516 en 360.
Initiatiefnemer heeft voor dit project op 29 december 2023 een omgevingsvergunningsaanvraag en aanmeldnotitie voor de m.e.r.-beoordeling ingediend voor de activiteiten “gebruik van gronden of bouwwerken in strijd met een bestemmingsplan, bouwen en de omgevingsvergunning beperkte milieutoets”. De aanvraag is ingediend vóór de inwerkingtreding van de Omgevingswet, waardoor op de aanvraag het overgangsrecht uit de Omgevingswet van toepassing is.
Windturbines vormen een belangrijke bijdrage aan de energietransitie in Lingewaard maar hebben daarnaast impact op de omgeving, natuur en omwonenden. De gemeenteraad heeft zich dit ook gerealiseerd bij het vaststellen van het beleidskader Windenergie en de Energievisie A15-Betuweroute.

De initiatiefnemer heeft bij de aanvraag alle van belang zijnde onderzoeken gevoegd. Hieruit blijkt dat de kenmerken van het project, de locatie van het project en de soort en kenmerken van het potentiële effect voldoende inzichtelijk zijn gemaakt en niet leidt tot belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu die een nader onderzoek in een MER vergen.

Ook voldoet de aanvraag aan alle geldende wet- en regelgeving en de kaders en richtlijnen uit de vastgestelde Energievisie A15-Betuweroute. Dit was voor het college en de gemeenteraad voldoende basis om een ontwerp-omgevingsvergunning en een ontwerpverklaring van geen bedenking (vvgb) vast te stellen. De gemeenteraad heeft op 8 mei 2025:

- de ontwerpverklaring van geen bedenkingen afgegeven;
- besloten een coördinatieregeling toe te passen;
- verklaard dat geen exploitatieplan vastgesteld hoeft te worden.

Daaropvolgend zijn van 22 mei tot en met 2 juli 2025 de volgende besluiten met bijbehorende bijlagen ter inzage gelegd:

- de ontwerp-omgevingsvergunning voor het bouwen en exploiteren van drie windturbines in het plangebied;
- de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen (vvgb) zoals afgegeven door de gemeenteraad;
- het m.e.r.-beoordelingsbesluit.

In deze reactienota wordt gereageerd op alle ingediende zienswijzen.

3. De terinzagelegging

In de periode van terinzagelegging zijn de ontwerp-omgevingsvergunning, ontwerp-vvgb, en het m.e.r.-beoordelingsbesluit ter inzage gelegd. Ook de documenten en onderzoeksrapporten die ten grondslag liggen aan deze ontwerpbesluiten zijn ter inzage gelegd.
De ontwerpbesluiten met bijbehorende stukken konden worden ingezien in het gemeentehuis van Lingewaard. De stukken zijn ook gepubliceerd op onze website www.samen.lingewaard.nl (zoek op Windpark A15) en op www.ruimtelijkeplannen.nl.
Voor het aankondigen van de terinzagelegging hebben we inwoners ook via de het Gemeentenieuws en het Gemeenteblad geïnformeerd.
De initiatiefnemer heeft op 2 en 3 juni informatieavonden georganiseerd. Hiervoor zijn door initiatiefnemer uitnodigingen verstuurd naar inwoners binnen een straal van 10 keer de tiphoogte van de geplande turbines (ca. 5.000 brieven). De gemeente heeft haar inwoners hierover geïnformeerd via een artikel in het Gemeentenieuws en via de website www.samen.lingewaard.nl. De avonden vonden plaats in Café-Zalencentrum De Kolk in Haalderen. Bezoekers konden van 19.30 tot 21.30 uur in gesprek met de initiatiefnemers, de gemeente en diverse experts. Er was informatie beschikbaar en men kon in gesprek over onderwerpen als geluid, slagschaduw, het landschap, de windturbines zelf en de procedure en planning. Ook konden bezoekers op een scherm bekijken hoe de windturbines eruitzien vanuit hun eigen woning.
De informatieavonden werden door ca. 250 mensen bezocht.

4. Ingekomen zienswijzen

Tijdens de inzagetermijn van de ontwerpbesluiten en het m.e.r.- beoordelingsbesluit ontvingen wij 99 zienswijzen. Alle zienswijzen (waarvan één pro forma) zijn binnen de gestelde termijn ingediend/aangevuld. Alle zienswijzen zijn daarmee ontvankelijk.

5. Opbouw van deze reactienota

In deel B geven wij een thematische beantwoording op een aantal veel voorkomende onderwerpen in de zienswijzen. Het betreft de volgende onderwerpen:

1. Nut en noodzaak windenergie
2. Alternatieve vormen van duurzame energie
3. Locatie Windpark A15 Lingewaard
4. Effecten op de omgeving
   - 4.1. Geluid
   - 4.2. Slagschaduw
   - 4.3. Gezondheid
   - 4.4. Lichthinder
   - 4.5. Veiligheid
   - 4.6. Controle en handhaving door gemeente
   - 4.7. Gevolgen uitspraken Raad van State over de normen voor windparken
5. Participeren omwonenden
6. Financiële participatie
7. Effecten op de natuur
8. Planschade

In de specifieke beantwoording van de zienswijzen (zie deel C) verwijzen wij zo veel mogelijk naar de thematische beantwoording in deel B. Waar nodig gaan wij in de beantwoording per zienswijze nog nader in op details van de zienswijze.

In deel C van deze nota geven wij van iedere zienswijze per onderwerp een samenvatting van de standpunten. Vervolgens beantwoorden wij de standpunten en eventuele vragen. De samenvattingen zijn bedoeld om de leesbaarheid van deze nota te vergroten. Mocht een onderdeel niet letterlijk worden verwoord in de samenvatting, dan betekent dit niet dat dit onderdeel niet is meegewogen of buiten beschouwing is gelaten in de beoordeling en beantwoording van de zienswijzen. Indien de onderwerpen gelijk zijn aan elkaar en eerder zijn behandeld, is bij volgende zienswijzen op onderdelen verwezen naar de beantwoording van vorige zienswijzen. Ook deze werkwijze heeft ten doel de leesbaarheid van deze nota te vergroten.

In hoofdstuk D hebben wij een overzicht opgenomen van de wijzigingen in de ontwerp-besluiten naar aanleiding van de zienswijzen.

B. Thematische beantwoording

In totaal zijn er 99 zienswijzen ingediend op de ontwerp-besluiten en het m.e.r.-beoordelingsbesluit. Een deel van de zienswijzen heeft betrekking op dezelfde onderwerpen. In dit hoofdstuk behandelen wij de meest voorkomende onderwerpen. In hoofdstuk C verwijzen wij, daar waar dat aan de orde is, naar de beantwoording in dit hoofdstuk.

1. Nut en noodzaak windenergie

Het klimaat verandert door de uitstoot van broeikasgassen. Het is belangrijk om die uitstoot te reduceren, zodat de negatieve gevolgen van klimaatverandering beperkt worden.

Nederland wil in 2050 CO_2-neutraal zijn. Om de doelen te halen die in het Klimaatakkoord van Parijs (2015) zijn afgesproken, is in Nederland in 2019 een nationaal Klimaatakkoord gesloten. In het Klimaatakkoord hebben, onder regie van het kabinet, overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties concrete afspraken gemaakt over de maatregelen waarmee de CO_2-uitstoot in Nederland kan worden gehalveerd. Het centrale doel van het Klimaatakkoord is het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen in Nederland met ten minste 49% in 2030 ten opzichte van 1990. De productie van hernieuwbare energie moet vervijfvoudigen. Concreet wordt hierbij gestreefd naar het opschalen van de elektriciteitsproductie uit hernieuwbare bronnen tot 84 TWh (terawattuur). De productie van wind op zee moet worden uitgebreid, maar ook de productie van zonne- en windenergie op land. In de hoofdlijnen van het Klimaatakkoord staat als doel beschreven dat in 2030 via windenergie en zonne-energie op land 35 TWh moet worden gerealiseerd. Voor duurzame energie op land (windenergie en grootschalige zonne-energie) en wind op zee gelden dus separate doelstellingen die niet inwisselbaar zijn en samen moeten bijdragen aan de halvering van de CO_2-uitstoot in 2030.

In Gelderland hebben we ook het Gelders Energieakkoord (GEA) dat aangeeft hoe we met elkaar de CO_2-uitstoot verminderen. Concreet betekent dit een reductie van 55% in 2030 ten opzichte van de uitstoot van 1990.

De 30 energieregio's (RES) van Nederland, waaronder ook onze regio Arnhem-Nijmegen, hebben een voorstel neergelegd over hoe bijgedragen kan worden aan de nationale ambitie van 35 TWh duurzaam opgewekte elektriciteit, de RES 1.0. Door Helpdesk Wind op Land wordt bevestigd dat het RES-doel van 35 TWh in 2030 nog niet is behaald. De RES-doelstelling van 35 TWh duurzame opwek is binnen bereik, als iedereen zijn plannen blijft uitvoeren. Gezien de stijgende vraag is het echter nodig te blijven sturen op de gezamenlijke ambitie van 55 TWh. Deze raakt verder uit zicht, zoals ook gesignaleerd is in de jaarlijkse PBL-monitor[1].

Het halen van de 35 TWh in 2030 valt nog binnen de mogelijkheden, maar dan moet echt alles op alles worden gezet voor grootschalige zon- én windprojecten. Conform

[1] Zie: https://www.pbl.nl/publicaties/monitor-res-2024

het klimaatakkoord telt zon op particuliere daken daar niet voor mee. Uit de RES-monitor blijkt dat projecten ‘in de pijplijn’ (zoals Windpark A15 Lingewaard) nodig zijn om de ambitie van 35 TWh te halen. PBL heeft hierover gesteld: "In de monitor RES signaleren wij inderdaad al een aantal jaar dat de som van huidige productie de verwachte productie op basis van de projectenpijplijn en een deel van de resterende ambitie, genoeg is om de doelstelling binnen bereik te brengen. Daarvoor moeten de projecten in de pijplijn en het deel van de ambitie nog wel worden ontwikkeld en aangesloten.”

In het eind 2023 vastgestelde Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) is vermeld dat nog verdere stijging van het aanbod van duurzame elektriciteit en warmte nodig is tot 2050. Het windpark levert een substantiële bijdrage aan de noodzakelijke duurzame energieopwekking in Lingewaard. Met een verwachte energieopbrengst van 55 GWh per jaar, gelijk aan het elektriciteitsverbruik van circa 23.000 huishoudens, draagt het project substantieel bij aan de nationale, lokale en regionale energietransitie en de gemeentelijke (in 2030 elektriciteitsneutraal zijn) en landelijke klimaatdoelstellingen.

Gemeente Lingewaard levert een bijdrage aan de RES-doelstelling van de RES-regio Arnhem-Nijmegen. Het bod van de gemeente in de RES 1.0 is om in 2030 een opwekcapaciteit van 1,62 TWh aan wind en zon te realiseren. Uit het aanbod van de RES 1.0 Arnhem-Nijmegen blijkt daarnaast dat de verhouding wind en zon onevenwichtig is (89% zon en 11% wind). Het is van belang om te streven naar een 50-50% verhouding omdat dat minder investeringen en aanpassingen vergt in het elektriciteitsnetwerk. Dit versterkt het belang van wind op land.

De gemeente Lingewaard heeft als hoofddoelstelling om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Wij willen dan evenveel energie duurzaam opwekken als wij gebruiken in de gemeente. En dat alle energie die inwoners en bedrijven in de gemeente gebruiken, duurzaam is. De gemeente Lingewaard heeft de doelstellingen en de voorwaarden om dat te bereiken vastgelegd in het beleidskader Energietransitie Lingewaard. Windenergie is op dit moment de voornaamste techniek voor de elektrische transitie. Windenergie kan relatief goedkoop en met een beperkt ruimtebeslag een grote bijdrage leveren aan duurzaam opgewekte elektriciteit. Lingewaard heeft de doelstelling om in 2030 tussen 736 en 971 Terajoule (TJ) duurzame elektriciteit op te wekken. Het aandeel van Windpark A15 is 27 tot 36% van die doelstelling.

Initiatieven voor windenergie roepen echter ook veel vragen op; onder meer over geluid, slagschaduw en uitzicht. De inpassing van windenergie dient te gebeuren op een verantwoorde manier, met oog voor natuur, landschap, leefbaarheid en het eerlijk verdelen van lusten en lasten.

2. Alternatieve vormen van duurzame energie

Om de Europese en nationale klimaatdoelstellingen te behalen, is een brede inzet van duurzame energiebronnen noodzakelijk. Nederland heeft zich gecommitteerd aan het realiseren van ten minste 35 TWh hernieuwbare energie op land. Deze opgave wordt techniekneutraal benaderd, wat betekent dat zowel zonne- als windenergie kunnen bijdragen aan het behalen van deze doelstelling.

Windenergie op land is momenteel één van de meest kostenefficiënte manieren om duurzame elektriciteit te produceren. De kosten per opgewekte kilowattuur (kWh) behoren tot de laagste binnen het spectrum van hernieuwbare technologieën. Gezien de omvang van de opgave en de noodzaak tot kosteneffectieve oplossingen, zal windenergie naar verwachting een belangrijke rol blijven spelen in de verdere verduurzaming van de energievoorziening.

Andere vormen van duurzame energie, waaronder zonne-energie, vragen doorgaans meer ruimte en hogere investeringen per kWh. Innovatieve technieken zoals getijdenenergie en blue energy bevinden zich nog in een experimenteel stadium en zijn tot op heden niet op grote schaal toegepast in Nederland. Deze alternatieven bieden op dit moment geen realistisch alternatief voor grootschalige energieopwekking.

Een maatschappelijke kosten-batenanalyse, uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Economische Zaken, heeft bevestigd dat windenergie op land tot ten minste 2030 de meest kosteneffectieve optie blijft in vergelijking met zonne-energie. Deze inzichten onderstrepen het belang van windprojecten binnen de nationale energietransitie.

Zonne-energie en windenergie zijn geen uitwisselbare alternatieven, maar juist complementaire bronnen binnen de energietransitie. Beide vormen van duurzame opwekking zijn noodzakelijk om de klimaatdoelstellingen te realiseren. De inzet van zonne-energie maakt de toepassing van windenergie niet overbodig, en andersom. Wind en zon vullen elkaar aan in hun opwekprofiel: zonne-energie levert vooral in de zomermaanden een hoge productie, terwijl windenergie juist in de herfst en winter – wanneer de elektriciteitsvraag doorgaans het hoogst is – een belangrijke bijdrage levert. Deze seizoensmatige spreiding draagt bij aan een stabielere en betrouwbaardere energievoorziening.
Een gebalanceerde mix van duurzame bronnen is essentieel om het elektriciteitssysteem toekomstbestendig te maken. Juist door de combinatie van wind- en zonne-energie kan beter worden ingespeeld op variaties in vraag en aanbod, en wordt de afhankelijkheid van fossiele energie verder verminderd.

Ook moet er onderzoek komen naar andere vormen van duurzame energie (waaronder vormen van niet-weersafhankelijke vormen van energieopwekking). Dit neemt niet weg dat windenergie een belangrijke rol vervult in de invulling van de opgave voor de opwekking van duurzame energie.
Binnen de gemeente Lingewaard zijn ook andere vormen van duurzame elektriciteitsopwekking mogelijk en ook al in ruime mate gerealiseerd. Dit sluit ook aan op het beleidskader Energietransitie Lingewaard en de Energievisie A15-Betuweroute.

3. Locatie Windpark A15 Lingewaard

Gemeente Lingewaard neemt haar verantwoordelijkheid en zet stappen om concreet invulling te geven aan de ontwikkeling van duurzame energie. Er is een Energievisie A15-Betuweroute opgesteld voor het gebied ten zuiden van de mogelijk door te trekken A15. Deze ambitie is verder geconcretiseerd in de Uitgangspuntennotitie die

in 2023 werd vastgesteld door de gemeenteraad, waarin het plangebied in de A15-Betuweroutezone werd aangewezen voor de ontwikkeling van 3 tot 4 moderne windturbines.
In de Energievisie A15-Betuweroute geeft de gemeente Lingewaard planologisch ruimte aan de ambitie om windturbines en/of zonnevelden in het plangebied mogelijk te maken. Voor de locatiekeuze windenergie verwijzen we naar paragraaf 2.2.1 uit deze Energievisie.

> ***2.2.1. Locatiekeuze windenergie***
> *In de PlanMER RES GMR Arnhem Nijmegen van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (9 juni 2023) is op basis van een beoordeling van verschillende milieueffecten de geschiktheid van gebieden voor windturbines in de regio bepaald. De A15-Betuweroutezone, het plangebied voor de Energievisie, is in dat planMER beoordeeld als 'Mogelijk geschikt, onderzoek nodig', zie Figuur 2.*
> *Met de energievisie wordt een eerste stap gezet in dat benodigde vervolgonderzoek. De ruimtelijke analyse (Bijlage B) die is uitgevoerd in het kader van de Energievisie laat zien dat door de vele fysieke en wettelijke belemmeringen op het grondgebied van gemeente Lingewaard weinig ruimte beschikbaar is voor het ontwikkelen van een windpark.*
> *In Figuur 3 is te zien dat enkel in het midden en westen van de gemeente in technisch-ruimtelijke zin mogelijkheden bestaan voor het plaatsen van windturbines met een tiphoogte van tenminste 195 meter. Windturbines met een lagere tiphoogte zijn onder de huidige marktomstandigheden niet rendabel als energieproject te exploiteren.*

Geconcludeerd is dat het gebied langs de Linge, ten zuiden van de mogelijk door te trekken rijksweg A15 de enige geschikte plek is in de gemeente voor een windpark met een minimale omvang van 3 turbines.
De initiatiefnemer van Windpark A15 Lingewaard heeft een aanvraag ingediend voor deze locatie. De gemeente moet de aanvraag beoordelen zoals die is ingediend. Toetsing van de aanvraag vindt o.a. plaats op basis van de Energievisie A15-Betuweroute. Hierin is uitgebreid beschreven aan welke voorwaarden (ruimtelijk, landschappelijk, plaatsingsstrategie, opstellingseigenschappen en financiële participatie) moet worden voldaan. In hoofdstuk 4.2.1 van de Energievisie is uitgebreid beschreven onder welke voorwaarden een windpark in de A15-Betuweroutezone mogelijk is.

> ***4.2.1 Voorwaarden windenergie***
> *Een windpark in de A15-Betuweroutezone heeft de volgende opstellingseigenschappen:*
> *- Ruimte wordt geboden aan een lijnopstelling met tenminste 3 windturbines*
> *- Alle windturbines hebben dezelfde verschijningsvorm en as- en tiphoogte*
> *- De bandbreedte voor de tiphoogte is 220 – 250 meter*
> *- Alle windturbines bevinden zich in een gelijk stramien op de hartlijn en sluiten aan op de richting van de A15 en de Betuweroute: indien noodzakelijk kan een kleine afwijking van de lijn worden gemotiveerd*
> *- De voet van de turbine is zo eenvoudig mogelijk ontworpen*
> *- Het gebruik van bijbehorende elementen (hekwerken, transformatorhuisjes) wordt geminimaliseerd of zo veel mogelijk geïntegreerd in de omgeving*
> *- Geadviseerd wordt de vormgeving van het windpark af te stemmen met het toekomstige windpark Caprice*

Teneinde de leefomgeving in het gebied te beschermen dient een initiatief aan de volgende normen en voorwaarden te voldoen:

- Voor geluid en externe veiligheid aansluiten bij de windturbinebepalingen uit het ontwerpbesluit windturbines leefomgeving:

- *o 45 dB Lden voor de dag-, avond- en nachtperiode (jaargemiddeld)*
- *o 39 dB Lnight voor de nachtperiode (jaargemiddeld)*
- *o afstandsnorm van 2 x de tiphoogte*
- *o toeslag van 5 dB op Lden als tonaliteit wordt aangetoond*
- *o plaatsgebonden risico voor kwetsbare locatie of gebouw is niet hoger dan 10-6 per jaar*
- *o plaatsgebonden risico voor beperkt kwetsbare locatie of gebouw is niet hoger dan 10-5 per jaar*

-Minimaal score 'redelijk' conform methode Miedema [2](geluidcumulatie)

-Handhavingsnorm voor Laeq,1min: hoogte van de norm en het meetprotocol worden in overleg met de ODRA vastgesteld

-Maximale slagschaduwduur van 0,5 uur per schaduwgevoelig object per jaar

-Inspanningsverplichting om naderingsdetectie toe te passen (obstakelverlichting)

Teneinde aanvullende maatregelen ter bescherming van de leefomgeving mogelijk te maken dient de initiatiefnemer, in nauwe samenspraak met de gemeente en de Meedenkgroep, mee te werken aan verder onderzoek naar:

- Aanscherpen nachtelijke norm naar 38 dB Lnight

- Aanvullende handhavingsnormen voor geluidniveau nabij woningen

- Toepassen van turbines met vergrote afstand tussen rotorbladen en mast

- Instellen van een klachtenregister- en regeling, goed bereikbaar voor adequate afhandeling klachten

- Aanbieden van een stilstand-app zoals in windpark Nijmegen-Betuwe

- Toepassen van lotus coating op de rotorbladen

- Opstellen van een landschapsinrichtingsplan

- Vooraf afhandelen van de planschade

4. Effecten van windturbines op de omgeving

In de zienswijzen zien wij vooral zorgen over de effecten van geluid, slagschaduw, gezondheid en veiligheid op de omgeving. Daarom volgt hieronder een algemene uitleg over deze onderwerpen.

4.1. Geluid

Uit de ingekomen zienwijzen blijkt dat de indieners zich veel zorgen maken over geluidsoverlast van de te realiseren windmolens. Dit is uiteraard een aspect dat een belangrijke rol speelt in de afweging of sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Bij de beoordeling van het Windpark A15 Lingewaard is zeker rekening gehouden met mogelijke gezondheidseffecten, waaronder hinder door geluid en laagfrequent geluid (LFG). Ten behoeve van de m.e.r.-beoordeling en de omgevingsvergunning heeft initiatiefnemer een akoestisch onderzoek uitgevoerd. De geluidbelasting op woningen is bepaald aan de hand van landelijk geldende meet- en rekenmethoden. Het onderzoek voldoet aan het Activiteitenbesluit milieubeheer en de bijbehorende

[2] Miedema: Document Lingewaard - Energievisie A15 Antwoord vraag Lokaal Belang Lingewaard Energivisie A15-Betuweroute over Methode Miedema 29012025 - iBabs Publieksportaal

Activiteitenregeling en de meet- en rekensystematiek uit de bijlage bij de Activiteitenregeling milieubeheer (bijlage 4). Uit het akoestisch onderzoek blijkt dat voldaan wordt aan de gehanteerde geluidnorm van 47 dB Lden.[3]
De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) heeft in haar uitspraak van 30 juni 2021 bepaald dat de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit buiten toepassing dienen te blijven indien sprake is van een windpark in de zin van het Besluit m.e.r.[4] Daarin is een windpark gedefinieerd als een 'park bestaande uit ten minste drie windturbines'. De afdeling heeft in deze uitspraak gewezen op de mogelijkheid om als bevoegd gezag zelf normen te stellen. Daarbij moet worden gemotiveerd dat de normen actueel, deugdelijk, op zichzelf staand en op de lokale situatie toegesneden zijn.

Lokale normen
Het college heeft gelet op het bovenstaande zelf lokale normen geformuleerd in de Energievisie A15-Betuweroute. Voor geluid zijn normen van 45 dB Lden en 39 dB Lnight voorgeschreven. Dit komt overeen met de gevraagde norm vanuit de omgeving, die is geland in de Energievisie A15-Betuweroute. De norm is passend bij het gebied en biedt aan de omgeving voldoende mate van bescherming. Deze normgrens komt overeen met de standaardwaarde uit het ontwerp-Besluit Windturbines leefomgeving. Daarnaast is ook, zoals verwoord in de Energievisie A15-Betuweroute, onderzocht wat de mogelijkheden en consequenties zijn van het hanteren van een norm van 38 dB of 40 dB Lnight.

Geluidsmodellen
De geluidsmodellen die zijn gebruikt voor Windpark A15 Lingewaard zijn betrouwbaar omdat deze zijn gebaseerd op het officiële en wettelijk vastgestelde reken- en meetvoorschrift windturbines. De Raad van State heeft in meerdere uitspraken bevestigd dat het reken- en meetvoorschrift een betrouwbare en juridisch toelaatbare methode is voor het beoordelen van windturbinegeluid.

In de Nederlandse wetgeving wordt uitgegaan van gemiddelden. Lden is een speciaal gemiddelde waarbij de avond- en nachtperiode zwaarder wegen door een straffactor van respectievelijk 5 en 10 dB. Hierdoor komt een geluidsbelasting van 47 dB Lden effectief overeen met een maximale belasting van ongeveer 45–46 dB. Windturbines produceren relatief constant geluid zonder sterke pieken, vanaf ongeveer 10 m/s draaien ze op maximaal vermogen en blijft het geluidsniveau stabiel. Dit in tegenstelling tot verkeers- of vliegtuiglawaai, waar grotere pieken voorkomen.
Daarnaast is uit voorzorg en om handhaving te vergemakkelijken een aanvullende LAeq-norm ingesteld, waarmee piekgeluiden direct kunnen worden gemeten en gehandhaafd. Hierdoor is een aparte analyse van pieken, vollastmomenten of structurele nachtelijke overlast niet nodig.

[3]Lden: https://nl.wikipedia.org/wiki/Lden
[4] Besluit M.e.r.: ABRvS 30 juni 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1395.

Tonaal geluid
Tonaal geluid is geluid waarin één toon (bijvoorbeeld een brom of piep) duidelijk herkenbaar aanwezig is. Windturbines produceren overwegend breedbandige ruis, en behoren geen tonaal geluid te veroorzaken.
Daarom is in de normstelling voor windturbines geen aparte correctie opgenomen voor tonaal geluid.
Indien bij metingen tóch tonaal geluid wordt geconstateerd, moet dit op grond van de omgevingsvergunning direct worden beëindigd. Dit sluit aan bij de wettelijke handhavingspraktijk.

Laagfrequent geluid
Het bereik van het menselijk gehoor ligt tussen circa 20 en 20.000 Hz. Geluid onder de 200 Hz wordt als laagfrequent geluid (LFG) beschouwd; geluid onder de 20 Hz als infrasoon geluid. Daarvoor geldt dat de frequentie buiten het bereik van het gemiddeld menselijk gehoor ligt. In individuele gevallen worden echter wel klachten geconstateerd bij personen die overgevoelig zijn voor lage frequenties. Zij geven aan dat zij trillingen of lage bromtonen ervaren. Klachten over trillingen en lage bromtonen komen ook voor als er geen windturbines in de omgeving zijn (vaak in stedelijk gebied). Deze overgevoeligheid geldt voor alle bronnen van geluid.
Een gedeelte van het geluid dat windturbines (maar ook verkeer, transformatoren en industrie) produceren heeft een frequentie van 20–160 Hz en wordt daarom geclassificeerd als laagfrequent geluid. Mensen ervaren dit soms als een trilling of een lage bromtoon. In verschillende zienswijzen zijn zorgen geuit over de effecten van laagfrequent geluid in relatie tot gezondheid.
Laagfrequent geluid is echter niet hetzelfde als tonaal geluid. In de afgelopen jaren zijn verschillende literatuurstudies en onderzoeken verricht naar laagfrequent geluid, niet alleen voor geluid van windturbines maar ook van overige bronnen van omgevingslawaai. Het gaat om onderzoeken en studies van onder meer het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), Peutz [5] en Bureau LBP|Sight. Tot nu toe is niet gebleken dat laagfrequent geluid extra hinder oplevert ten opzichte van ‘gewoon’ geluid. Voor andere gezondheidseffecten, zoals hart- en vaatziekten en stofwisselingsstoornissen, heeft het RIVM aangegeven dat niet voldoende bewijs is gevonden.
Het RIVM voert voortdurend onderzoek uit voor aanvullende bevindingen. De Raad van State is tot nu toe van oordeel dat, gelet op het feit dat er in de wetenschap geen eenduidig standpunt bestaat over het antwoord op de vraag of (laagfrequent) geluid van windturbines effect heeft op de gezondheid van mensen en in de wetenschap geen directe oorzaak-effectrelatie tussen windturbinegeluid en gezondheid is gevonden, het voorzorgsbeginsel niet zover strekt dat op basis van publicaties van het verlenen van een vergunning zou moeten worden afgezien (zie onder meer ABRvS 23 december 2020, ECLI:NL:RVS:2020:3112).
LFG maakt deel uit van het totale geluidspectrum dat wordt beoordeeld via de Lden-norm. Uit onderzoek van Peutz uitgevoerd in opdracht van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat in het kader van het planMER voor de nieuwe

[5]Peutz: https://www.platformparticipatie.nl/windturbinesleefomgeving/ontwerpbesluit-windturbines-leefomgeving/documenten-ontwerpbesluit-windturbinesleefomgeving/HandlerDownloadFiles.ashx?idnv=2706521

windturbinebepalingen, blijkt dat het geluidsprofiel van windturbines voor wat betreft LFG niet wezenlijk afwijkt van andere bronnen zoals verkeer of industrie. Volgens de Expertgroep Gezondheid van de gemeente Amsterdam (2022)[6] en het RIVM[7] produceren windturbines niet méér LFG dan andere bronnen. De hoeveelheid LFG neemt evenredig toe met het totale geluidsniveau van de turbine. Ook grotere turbines veroorzaken niet structureel meer LFG dan kleinere typen.
In Nederland bestaat geen afzonderlijke wettelijke norm voor LFG van windturbines. Dit wordt ook niet nodig geacht omdat diverse onderzoeken, waaronder van LBP|Sight (2013)[8] en het RIVM (2013 en 2021), laten zien dat LFG bij naleving van de standaardnormen geen extra gezondheidsrisico vormt. Wanneer aan de 45 dB Lden wordt voldaan, is ter plaatse niet uitgesloten dat sprake kan zijn van hoorbaar laagfrequent geluid (toetsing aan de NSG-curve), maar dat als gevolg van laagfrequent geluid geen hinder wordt verwacht (volgt uit toetsing aan de Vercammencurve[2]). In projecten waar getoetst is aan de strengere Deense binnennorm van 20 dB(A) voor LFG (zoals Windpark De Veenwieken en Drentse Monden), bleek de 47 dB Lden-norm buiten ook hieraan voldoende bescherming te bieden.

Cumulatie
De cumulatieve effecten van de Betuweroute, de toekomstige A15 en Windpark A15 Lingewaard op omliggende woningen zijn beoordeeld in het akoestisch onderzoek dat onderdeel is van de aanmeldnotitie. Hierbij is gekeken naar de totale geluidbelasting, inclusief het nachtgemiddelde (Lnight).

De A15-doortrekking is als toekomstige bron meegenomen in de cumulatieve beoordeling. De Betuweroute is een bestaande bron waarvan het geluid al bepalend is in het gebied. Het cumulatieve geluid van het windpark met de andere aanwezige bronnen is beoordeeld met behulp van de methode Miedema en blijft binnen aanvaardbare grenzen.

Omwonenden betrekken bij monitoring geluid
De gemeente heeft uiteraard oog voor de vragen en zorgen over geluid en laagfrequent geluid. De gemeente zal controleren of de windturbines niet te veel geluid maken. De specificaties van de leverancier van de windturbines zullen gecontroleerd worden en binnen 6 maanden na ingebruikname dient een geluidsmeting van de bronsterkte van de windturbines plaats te vinden. Daarnaast zal de initiatiefnemer in overleg omwonenden betrekken bij de monitoring van geluid.

4.2. Slagschaduw

In de zienswijzen komen vragen en zorgen naar voren over de slagschaduw. De gemeente heeft oog voor deze zorgen en eist dat de windturbines worden voorzien van een automatische stilstandvoorziening. De windturbines worden stilgezet zodra

[6] Onderzoek Expertgroep Gezondheid gemeente Amsterdam: https://openresearch.amsterdam/nl/page/85742/advies-expertgroep-gezondheidseffecten-windturbines
[7] Onderzoek RIVM: https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/200000001.pdf
[8] Onderzoek LPB Sight: https://nkpw.nl/wp-content/uploads/2022/04/130916LBP-LaagfrequentGeluidWindturbines.pdf

de totale toegestane slagschaduwduur per jaar ter plaatse van een gevoelig object is bereikt. Een gevoelig object waar de schaduwduur wordt getoetst betreft een gevoelig gebouw en waar zich in een naar de windturbines gekeerde gevel vensters bevinden. Gevoelige gebouwen zijn bijvoorbeeld woningen en kinderdagverblijven. De totale toegestane schaduwduur per jaar bedraagt 30 minuten.
De eventuele stilstand geldt alleen voor het tijdvak waarbinnen de windturbine überhaupt schaduw kan veroorzaken en alleen als sprake is van zonneschijn en voldoende windsnelheid om de turbine te laten draaien. Daarvoor wordt een schaduwkalender met schaduwtijdvakken opgesteld. Als binnen een schaduwtijdvak de zon gaat schijnen treedt de stilstand in werking. De tijd die nodig is om de windturbine af te schakelen (te remmen en stil te zetten) wordt niet tot de schaduwtijd gerekend. De schaduwduur wordt op deze manier, met behulp van een zonneschijnsensor beperkt tot 30 minuten per jaar per gevoelig object. Hiermee wordt de schaduwduur ter plaatse van woningen tot een absoluut minimum beperkt en wordt het ontstaan van hinder vrijwel geheel voorkomen.

4.3. Gezondheid

De mogelijke effecten op de gezondheid van omwonenden zijn nadrukkelijk meegewogen bij de beoordeling van het initiatief voor Windpark A15 Lingewaard. Dit is gebeurd op basis van de geldende wet- en regelgeving, wetenschappelijke inzichten en de resultaten van diverse onderzoeken die zijn uitgevoerd in het kader van de aanvraag.

Aanvaardbaarheid
Bij de beoordeling van het initiatief voor Windpark A15 Lingewaard is uitgebreid gekeken naar de effecten op de leefomgeving. Onderwerpen zoals geluid, slagschaduw, natuur, landschap en gezondheid zijn onderzocht en beschreven in de aanmeldingsnotitie m.e.r-beoordeling en de bijbehorende onderzoeken. Hierbij zijn ook de mogelijke gezondheidseffecten op de lange termijn meegewogen. Door het hanteren van normen en het treffen van maatregelen, zoals beperking van slagschaduw en minimale emissies, blijven deze effecten binnen aanvaardbare grenzen. Dit komt mede doordat:

- De geldende normen voor geluid en slagschaduw niet worden overschreden;
- Maatregelen worden getroffen om hinder te beperken, zoals een stilstandvoorziening om slagschaduw vrijwel geheel te voorkomen;
- De bijdrage van het windpark aan de totale milieubelasting relatief beperkt is, zeker in vergelijking met bestaande bronnen in de omgeving (zoals het al aanwezige deel van de A15 en de Betuweroute);
- De (individuele) effecten zijn afgewogen tegen het (algemeen) belang van duurzame energieopwekking, zoals vastgelegd in het nationale en regionale energiebeleid.

Bij de besluitvorming wordt een afweging gemaakt tussen de belangen van individuele omwonenden en het bredere maatschappelijke belang van duurzame energieopwekking. De verschillende onderzoeken laten zien dat de leef kwaliteit in de omgeving grotendeels behouden blijft en dat het windpark door het in acht nemen van de in de vergunning opgelegde voorwaarden en eisen op verantwoorde wijze kan worden gerealiseerd.

Bisfenol A
Voor Windpark A15 Lingewaard is geen specifiek onderzoek uitgevoerd naar de verspreiding van bisfenol A (BPA) via slijtage van de turbinebladen. Wel is op nationaal niveau relevante kennis beschikbaar over dit onderwerp, onder meer via het RIVM en een onderzoek van Witteveen+Bos (15 oktober 2024, referentie 143833/24-014.872).[9]

Windturbinebladen bestaan doorgaans uit glasvezel, epoxyhars en soms koolstofvezels. Bij de productie van epoxyhars wordt BPA als grondstof gebruikt. Tijdens het productieproces wordt BPA echter vrijwel volledig omgezet. In het eindproduct blijft slechts een zeer kleine hoeveelheid niet-omgezette BPA achter, in de orde van 0,001 tot 0,01% (Ministerie van Klimaat en Energie & Ministerie van VWS, 2022).

Het onderzoek van Witteveen+Bos concludeert dat door erosie van turbinebladen circa 2 gram BPA per jaar kan vrijkomen. Ter vergelijking: de normwaarde uit het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) voor emissie van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) zoals BPA via een puntbron bedraagt 1,25 kilogram per jaar. De geschatte emissie ligt dus ruim onder deze norm en leidt tot verwaarloosbare concentraties in de lucht. Er is dan ook geen sprake van een risico voor de volksgezondheid of het milieu.

Ook uit het onderzoeksrapport van RoyalHaskoning DHV (december 2024) [10] blijkt dat windenergie geen significante bijdrage levert aan uitstoot bisfenol A in de omgeving. Dit onderzoek werd opgesteld in opdracht van de provincie Flevoland naar aanleiding van een motie van Provinciale Staten. Het rapport concludeert dat de impact van windmolens op bodem- en watersystemen door BPA, microplastics en fijnstof verwaarloosbaar is in vergelijking met andere bronnen. Windmolens dragen slechts een klein deel bij aan deze emissies, en verdere vermindering van deze impact is haalbaar door technologische verbeteringen en optimalisaties.

Bovendien geldt dat moderne windturbines zijn uitgerust met ‘leading edge protection’, waardoor erosie van de bladen sterk wordt beperkt. Diffuse emissies door slijtage van harde materialen zoals turbinebladen zijn in het algemeen zeer gering. De aanwezigheid van een ZZS in een materiaal betekent bovendien niet automatisch dat deze stof ook vrijkomt in relevante hoeveelheden. Dit principe geldt ook voor andere infrastructuurtoepassingen waarin coatings of kunststoffen worden gebruikt, zoals in de transportsector (banden, remmen).

Gelet op de zeer beperkte emissie, de aard van het materiaal, en de beschikbare wetenschappelijke inzichten, is er geen aanleiding om aanvullend onderzoek te eisen of het project op deze grond niet te realiseren. De risico’s zijn verwaarloosbaar en vormen geen belemmering voor vergunningverlening.

PFAS
Het RIVM heeft in opdracht van het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) in juni 2022 een quickscan uitgevoerd naar de mogelijke emissies van chemische stoffen bij windturbines op zee. In dit onderzoek werd geconcludeerd dat tijdens het gebruik van windturbines erosie kan optreden aan de ‘leading edge’ (voorste kant) van de turbinebladen, waarbij microplastics kunnen vrijkomen. De mate van emissie is echter

[9] Onderzoek Witteveen+Bos: handlerdownloadfiles.ashx
[10] onderzoeksrapport van RoyalHaskoning DHV: DOCUVITP-3341055-v5-Mededeling-m-b-t-Motie-Windmolens-en-Bisfenol-A.PDF

onbekend, en het was op dat moment niet duidelijk of PFAS werd gebruikt in de coatings van de bladen. Wel werd opgemerkt dat moderne bladen vaak zijn voorzien van ‘leading edge protection’, waardoor erosie wordt beperkt.
In 2023 heeft het RIVM een vervolgonderzoek uitgevoerd naar emissies van chemische stoffen bij windturbines op land. Ook in dit onderzoek zijn geen concrete aanwijzingen gevonden dat PFAS daadwerkelijk wordt gebruikt in de coatings van windturbinebladen. Vastgesteld is dat sommige coatings stoffen bevatten die volgens Europese regelgeving als gevaarlijk voor mens en milieu zijn geclassificeerd. Deze stoffen kunnen door slijtage en regenwater in het milieu terechtkomen. Het is echter nog onvoldoende bekend om welke stoffen het precies gaat, in welke hoeveelheden ze vrijkomen en of dit ook geldt voor PFAS.

Het RIVM concludeert dat meer onderzoek nodig is om de aard en omvang van deze emissies beter te kunnen beoordelen. Vooralsnog zijn er geen aanwijzingen dat het gebruik van windturbines op land, zoals bij Windpark A15 Lingewaard, leidt tot significante risico’s op PFAS-verontreiniging. De huidige inzichten geven dan ook geen aanleiding om aanvullende maatregelen te treffen in het kader van de omgevingsvergunning.

4.4. Lichthinder

Voor de aanvang van de bouw van de windturbines wordt een verlichtingsplan opgesteld. Uit het verlichtingsplan moet blijken op welke wijze markering en obstakelverlichting wordt aangebracht. Uitgangspunt voor de aan te brengen obstakelverlichting is dat het ontstaan van hinder zo veel mogelijk wordt voorkomen door primair de toepassing van een Aircraft Detection Lighting System (ADLS) te onderzoeken en daarvoor goedkeuring te vragen aan het bevoegd gezag (ILenT). Secundair wordt uitgegaan van permanente verlichting, eventueel gecombineerd met variabele lichtsterkte.

4.5. Veiligheid

Vanwege de (kleine) kans op falen kunnen windturbines een risico opleveren voor de omgeving. Dat risico is onderzocht.

(beperkt) kwetsbare objecten
In het Activiteitenbesluit zijn normen opgenomen voor kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten. (Beperkt) kwetsbare objecten zijn bijvoorbeeld woningen en gebouwen. Die normen zeggen iets over het risico dat een (deel van) de turbine door falen een (beperkt) kwetsbaar object raakt en dat daarmee de persoon, die daar verblijft, komt te overlijden. Dit risico is over het algemeen groter naarmate je dichter bij de windturbine bent. Op een bepaalde afstand is het risico zo klein dat het volgens het Activiteitenbesluit toegestaan is om de windturbine te plaatsen. Dit wordt de 10^{-6} contour (voor kwetsbare objecten) en 10^{-5} contour (voor beperkt kwetsbare objecten) genoemd. Op de 10^{-6} contour heeft een persoon die onafgebroken en onbeschermd op die plaats zou verblijven, een kans op overlijden van één keer in de miljoen jaar als rechtstreeks gevolg van een falende windturbine. Op de 10^{-5} contour is deze kans één keer in de honderdduizend jaar.

De risico’s ten aanzien van externe veiligheid zijn in de aanmeldnotitie onderzocht. Ter plaatse van gevoelige objecten in de omgeving wordt aan de normgrens PR10-6

en PR10-5 voldaan. Voor wat betreft de toename van externe veiligheidsrisico's ter plaatse van leidingen die worden beheerd door Gasunie is geen sprake van onaanvaardbare effecten, aan het beleid van Gasunie wordt voldaan en Gasunie heeft op voorhand geen bedenkingen bij deze ruimtelijke ontwikkeling.
Gezien de schaal, reikwijdte en zwaarte van de effecten van het plan en de afstand van ongeveer 7,5 kilometer tot aan de landsgrenzen zijn geen grensoverschrijdende effecten te verwachten.

4.6. Controle en handhaving door gemeente

Uit zienswijzen blijkt dat omwonenden twijfelen aan de juistheid van de complexe en omvangrijke onderzoeken over de effecten van de windturbines. De gemeente begrijpt deze zorgen. Uit de onderzoeken blijkt dat de effecten van de windturbines aanvaardbaar zijn. De onderzoeken zijn echter zorgvuldig uitgevoerd en getoetst. Daarbij is beoordeeld of de effecten passen binnen de normen die de gemeente heeft vastgesteld en die aansluiten bij het ontwerp Besluit Windturbines leefomgeving. Waar deze toekomstige normen strenger zijn, is daar in de beoordeling al van uitgegaan. Voor geluid en slagschaduw gelden daardoor strengere eisen dan op basis van de voormalige landelijke algemene regels. Na realisatie van de windturbines wordt gemonitord of aan de voorschriften wordt voldaan; bij overschrijding volgt handhaving.

4.7. Gevolgen uitspraken Raad van State over de normen voor windparken

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) heeft in haar uitspraak van 30 juni 2021 bepaald dat de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit buiten toepassing dienen te blijven indien sprake is van een windpark in de zin van het Besluit m.e.r. Dit omdat er geen uitgebreide Plan-mer aan ten grondslag lag. In de uitspraak is een windpark gedefinieerd als een 'park bestaande uit ten minste drie windturbines'. Met de tijdelijke overbruggingsregeling windturbineparken (Stb. 2022, 181), die per 17 juni 2025 is verlengd tot uiterlijk 31 december 2026, zijn de windturbinebepalingen uit het Activiteitenbesluit voor bestaande windparken overigens weer gaan gelden. Zie ook 4.1.

Het afwachten van nieuwe rijks- of provinciale normen achten wij niet in het belang van het behalen van onze duurzaamheidsambities. Voor nieuwe windparken met drie of meer turbines geldt dat het bevoegd gezag zelf normen mag vaststellen, mits deze goed gemotiveerd zijn. Voor geluid is gekozen voor een norm van 45 dB Lden en 39 dB Lnight. Voor slagschaduw geldt een maximale schaduwtijd van 30 minuten per jaar per schaduwgevoelig gebouw. Deze normen sluiten aan bij het ontwerp-Besluit Windturbines leefomgeving en zijn onderbouwd en vastgelegd, en vormen daarmee een toereikende basis voor vergunningverlening.

5. Participeren van omwonenden aan het proces

In de zienswijzen zijn vragen gesteld over de manier waarop omwonenden bij het proces zijn betrokken. De gemeente Lingewaard hecht veel waarde aan bewonersparticipatie en heeft daarom ingezet op een zorgvuldig, transparant en meerstaps participatieproces. Daartoe is door initiatiefnemer een participatieplan opgesteld dat voldoet aan de Lingewaardse eisen ten aanzien van participatie. Dit

proces is uitgevoerd in twee onderscheiden fasen, elk met een eigen participatievorm en doel:

Fase 1 Meedenkgroep (fase Energievisie):

Het proces om te komen tot het opstellen van een Energievisie A15-Betuweroute is gestart met een informatieavond op 9 april 2024 in het Dorpshuis in Angeren. Hiertoe waren meer dan 1.500 uitnodigingen verstuurd en aankondigingen gedaan in het Gemeentenieuws en via de gemeentelijke website. Er waren zo'n 120 aanwezigen op deze avond. Op deze avond is een oproep gedaan om zich aan te sluiten bij de Meedenkgroep. Het proces en de resultaten van de Meedenkgroep zijn terug te vinden in de Energievisie.

Fase 2 Omgevingsgroep (fase aanvraag Windpark A15 Lingewaard)

In de Omgevingsgroep is met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en individuele inwoners gesproken over de concrete uitwerking van aanvullende mitigerende maatregelen en de invulling van financiële participatie. In de in totaal 9 bijeenkomsten is veel aandacht besteed aan de onderwerpen geluid, de omwonendenregeling, de obligatieregeling, het landschappelijk inrichtingsplan en de verschillende fondsen (zie par. 6 hierna), regelmatig met betrokkenheid van verschillende deskundigen.

De gemeente heeft geprobeerd zo frequent, transparant en zorgvuldig mogelijk te communiceren. In het participatieverslag en de omgevingsovereenkomst zijn het participatieproces en de resultaten daarvan terug te vinden. De gemeente heeft voor het overige de procedurestappen gezet die behoren bij de openbare voorbereiding van de omgevingsvergunning voor dit project.

De participatie is op verschillende manieren gedaan: via inloop-/ informatieavonden, klankbord- en omgevingsgroep, nieuwsberichten en informatie op de website (www.samen.lingewaard.nl). Daarbij is erop gelet dat telkens alle omwonenden binnen een straal van 10x de tiphoogte werden geïnformeerd. De gemeente is van mening dat daarmee een ruime inspanning is geleverd om inwoners te betrekken in het proces.

In zienswijzen wordt gesteld dat er signalen van beperkt draagvlak zijn voor dit project. Bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals windparken, zal er altijd sprake zijn van weerstand in de omgeving. De gemeente heeft zich maximaal ingespannen om het draagvlak zo veel mogelijk te versterken, dit heeft echter niet alle zorgen van omwonenden volledig kunnen wegnemen. Weerstand tegen het windpark is dus ook nog steeds aanwezig. De gemeente heeft begrip voor de zorgen onder omwonenden. De inzet van de gemeente en initiatiefnemer is om het gesprek te voeren met relevante, feitelijke en verifieerbare informatie en mogelijkheden voor omwonenden om invloed te hebben op de inrichting van en financiële participatie voor het windpark. Er is een brede deelname aan veel activiteiten geweest, wat heeft geleid tot inhoudelijke aanpassingen van het plan.
Op basis van de gehele aanpak en resultaten acht de gemeente het participatietraject zorgvuldig doorlopen, zinvol en voldoende representatief.

Bij de besluitvorming is gezocht naar een balans tussen het algemeen belang van de energietransitie enerzijds en de individuele belangen van omwonenden anderzijds. De effecten op de leefomgeving zijn zorgvuldig onderzocht en waar mogelijk beperkt door het stellen van voorwaarden in de vergunning. Daarnaast wordt ingezet op financiële participatie en lokaal eigendom, zodat omwonenden ook kunnen meeprofiteren van het project. De gemeente beseft dat ook na een positief besluit om de windturbines te realiseren, communicatie en het betrekken van omwonenden belangrijk blijft.

6. Financiële participatie en 50%-winstdeling met de omgeving

In de zienswijzen zijn vragen gesteld over de financiële participatie en de bestemming van het geld uit de winstdeling. Voor de samenstelling van het financiële participatiepakket is aangesloten bij de Gedragscode Draagvlak en Participatie Wind op Land en de Participatiewaaier uit het Klimaatakkoord. Er is gekozen voor een mix van risicodragende en risicoloze vormen van participatie. Daarbij is nadrukkelijk rekening gehouden met de mogelijke financiële risico's voor inwoners.

Het omgevingsfonds bestaat uit de volgende onderdelen:

Obligatieregeling

De omgeving krijgt de mogelijkheid om te investeren via een achtergestelde obligatielening. De totale omvang van deze regeling bedraagt € 2.000.000. Inwoners van Lingewaard en omliggende gemeenten kunnen maximaal 20 obligaties van € 250 per stuk aanschaffen, met een looptijd van 10 jaar en een annuïtair aflossingsschema. Het verwachte jaarlijkse rendement bedraagt 4,5% voor inwoners van de regio en 5,5% voor omwonenden binnen een straal van 2 kilometer van het windpark. Omdat het een achtergestelde lening betreft, zijn er financiële risico's verbonden aan deelname. Deelname is vrijwillig en vindt plaats op basis van transparante informatie die na de definitieve besluitvorming beschikbaar wordt gesteld.

Jaarlijkse vergoeding voor omwonenden

Directe omwonenden binnen een straal van 1.000 meter van het windpark ontvangen jaarlijks een vaste vergoeding, oplopend tot € 1.400 per woning. De vergoeding wordt lineair afgebouwd vanaf de woning die het dichtst bij de turbine staat (539 meter) tot de grens van 1.000 meter, waar bewoners nog € 350 per jaar ontvangen. Uitbetaling vindt jaarlijks voor 1 juli plaats.

Dorpenfonds

De initiatiefnemer stelt jaarlijks € 7.800 beschikbaar voor maatschappelijke initiatieven in de dorpen Angeren (30%) en Haalderen (70%), gebaseerd op het aantal woningen binnen een straal van 1.250 meter van het windpark. De uitvoering van de regeling wordt nader uitgewerkt in overleg met de betrokken dorpsorganisaties en hun bewoners, passend binnen de speerpunten van het Dorpsontwikkelingsplan.

Natuurfonds
Voor versterking van de lokale natuur en ondersteuning van natuurorganisaties wordt jaarlijks € 6.667 beschikbaar gesteld zolang het windpark in bedrijf is. Er wordt onderzocht of Lingewaard Natuurlijk dit fonds wil beheren. Als besteding op termijn niet mogelijk blijkt, kan het bedrag worden toegevoegd aan het Dorpenfonds voor vergroening van de dorpen.

Duurzaamheidsfonds
Een jaarlijkse bijdrage van € 6.667 wordt toegekend aan het Duurzaamheidsfonds voor lokale energie- en duurzaamheidsprojecten. De intentie is dat dit fonds wordt beheerd door Stichting Lingewaard Energie (SLE). Op het moment van het aangaan van deze overeenkomst wordt hierover nog gesproken.

Bij de opzet van het financiële participatiepakket is bewust rekening gehouden met inwoners die niet de financiële ruimte hebben om te investeren. Naast de obligatieregeling bestaan er risicoloze vormen van participatie, waarvoor geen eigen inleg nodig is. Hiermee profiteren ook inwoners met een lagere draagkracht van het windpark, via directe vergoedingen en collectieve investeringen in de gemeenschap.

Hoewel er geen sprake is van 50% juridisch lokaal eigendom, wordt met dit uitgebreide participatiepakket wel invulling gegeven aan het RES-streven naar 50% lokaal eigendom. Door middel van de obligatieregeling, directe vergoedingen aan omwonenden en bijdragen aan lokale fondsen profiteren zowel individuele inwoners als de gemeenschap als geheel. Deze aanpak wordt gezien als een passende invulling van financiële participatie binnen de mogelijkheden van het project.

7. Effect op de natuur/landschap

De voorgenomen locatie ligt op ca. 1,5 kilometer afstand van het Natura 2000-gebied Rijntakken (het Pannerdensch kanaal ten oosten en de Waal ten zuiden van het plangebied). Daarnaast ligt het plangebied op ca. 11 kilometer afstand van Natura 2000-gebied Veluwe en op 7 kilometer van het Duitse Natura 2000-gebied Unterer Niederrhein. Voor het project is separaat en vooruitlopend op de omgevingsvergunningaanvraag een vergunningaanvraag bij Gedeputeerde Staten van Gelderland (GS) ingediend op grond van de Wet natuurbescherming (Wnb). Deze vergunning is op 5 november 2024 verleend nadat mogelijke effecten door het bevoegd gezag passend zijn beoordeeld. In het kader van de Wnb-vergunningaanvraag heeft uitgebreid onderzoek plaatsgevonden naar mogelijk negatieve effecten. Op basis van onderzoek heeft GS geconcludeerd dat, met inachtneming van het wettelijk belang van windenergie, het project inclusief preventieve maatregelen geen significant negatieve effecten heeft op de instandhoudingsdoelen van de betrokken Natura 2000 gebieden.

Daarnaast is door het college van GS van de provincie Gelderland op 2 februari 2024 een ontheffing verleend op grond van de Wnb voor het opzettelijk doden, verstoren of beschadigen van verschillende vogel- en vleermuissoorten. De ontheffing is verleend onder de voorwaarde van een stilstandvoorziening en monitoringplicht voor vleermuizen, compensatie van het leefgebied van marterachtigen en uitvoering buiten

het broedseizoen en bloeiperiode. Alle effecten zijn beoordeeld en blijven onder de 1%-mortaliteitsnorm en er is geen significante negatieve impact op de staat van instandhouding van soorten.

Erkend wordt dat het toevoegen van windturbines een verandering teweegbrengen in het landschap. In de landschappelijke analyse van dit project is geoordeeld dat de realisatie van relatief weinig windturbines in combinatie met een grotere rotordiameter zorgt voor een neutrale impact op de beleving van het landschap.

Er is een uitgebreide natuurtoets uitgevoerd door Waardenburg Ecology om de impact van het windpark te toetsen aan (inter)nationale wetgeving (bijlage 12 van de ruimtelijke onderbouwing). Hierbij zijn ook potentiële slachtoffers geconstateerd. De impact hiervan is meegewogen in het besluit van GS.

8. Planschade

Planschade kan aan de orde zijn wanneer het nieuwe planologische regime nadeliger uitpakt dan het voorgaande. Dit kan leiden tot schade voor omwonenden, bijvoorbeeld in de vorm van waardevermindering van onroerend goed. Een dergelijke waardedaling kan zich voordoen wanneer het woon- en leefgenot afneemt, of wanneer nieuwe beperkingen worden opgelegd aan het gebruik of de bouwmogelijkheden van een perceel.

Procedure

Bij de planvorming is zorgvuldig gekeken naar de ruimtelijke inpassing van het project. Toch kan het voorkomen dat woningen in waarde dalen als gevolg van het plan. In dat geval kunnen eigenaren na afloop van de planologische procedure een verzoek tot planschadevergoeding indienen. Dit is geregeld in artikel 6.1 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Een verzoek kan worden ingediend bij de gemeente zodra de omgevingsvergunning is verleend en onherroepelijk is geworden. Voor inwoners van de gemeente Lingewaard is aanvullende informatie beschikbaar via https://www.lingewaard.nl/planschade.

Een eventuele vergoeding uit andere fondsen of regelingen heeft geen invloed op de beoordeling van een planschadeverzoek. De beoordeling vindt plaats op basis van de wettelijke criteria en staat los van andere vormen van financiële tegemoetkoming. Zoals gebruikelijk bij grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen is een planschaderisicoanalyse opgesteld. Op basis hiervan is een planschadeovereenkomst gesloten, waarin is vastgelegd dat de initiatiefnemer verantwoordelijk is voor het vergoeden van eventuele schade als gevolg van waardedaling van onroerend goed.

Belemmering woningbouw

De ontwikkeling van het windpark heeft geen gevolgen voor de voortgang van woningbouwprojecten binnen de gemeente. De woningbouwopgave, zoals vastgelegd in de woondeal, blijft uitvoerbaar op andere locaties binnen de gemeentegrenzen. De realisatie van nieuwbouw wordt hierdoor niet vertraagd of onmogelijk gemaakt.

C. Zienswijzen (samenvatting zienswijzen en beantwoording)

Nr. zienswijze	Nr. puntzienswijze	Zienswijze	Reactie gemeente
01	01	Indiener stelt dat de belasting op het gebied al groot is vanwege de uitbreiding van de A15 en de aanwezigheid van de Betuweroute. De toevoeging van windturbines wordt als te veel ervaren.	Duidelijk is dat windturbines in een gebied een behoorlijke impact hebben. Maar om de beleidsdoelstelling te halen om in 2030 energieneutraal te zijn ontkomen we niet aan het toestaan van windparken in Lingewaard. Waar een windpark mogelijk is, hangt onder andere af van de provinciale omgevingsvisie en -verordening, onze eigen visie en de daarbij vastgestelde beleidskaders. In 2014 hebben Provinciale Staten de Omgevingsvisie Gelderland en de Omgevingsverordening Gelderland vastgesteld. Het ruimtelijk beleid voor windenergie is gecontinueerd in de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland (2022) en de Omgevingsverordening Gelderland (2024). In de Omgevingsvisie uit 2014 zijn windenergielocaties aangewezen waar de provincie in samenwerking met gemeenten ruimte reserveert om de provinciale doelstelling van 230,5 MW opgesteld vermogen in 2020 te behalen. In de nu geldende Omgevingsvisie Gaaf Gelderland (2022) is het projectgebied aangewezen als ‘windenergie mogelijk’. Op grond van de nu

			geldende Omgevingsverordening Gelderland (2024) is Windpark A15 niet gelegen in een zogeheten uitsluitingsgebied. Inmiddels werken diverse partners in het Gelders Energieakkoord, waaronder gemeente Lingewaard en Provincie Gelderland, aan een klimaatneutraal Gelderland in het jaar 2050. Ook heeft gemeente Lingewaard samen met andere gemeenten, waterschap en provincie in de Regio Arnhem-Nijmegen gewerkt aan een Regionale Energiestrategie (RES 1.0) voor onder meer de lokale opwekking van elektriciteit met zon en wind. Ter verdere uitwerking en concretisering van de mogelijkheden om windenergie toe te staan op een geschikte locatie in Lingewaard, is het beleidskader Energievisie A15-Betuweroute vastgesteld. Dit kader geldt als toetsingskader voor de voorliggende aanvraag. Hierin is vastgelegd aan welke eisen en voorwaarden moet worden voldaan om een afgewogen pakket aan maatregelen en voorwaarden samen te stellen opdat er zo min mogelijk hinder voor de (directe) omgeving zal ontstaan.
02	01	Indiener verwacht gezondheidsklachten als gevolg van hinder door geluid, slagschaduw en licht (onder andere van waarschuwingsverlichting op de windturbines).	We hebben oog voor de zorgen die worden geuit door omwonenden over gezondheid als gevolg van de realisering van windturbines. Daarom verplichten we initiatiefnemer uitgebreide onderzoeken te overleggen die aan de huidige (wettelijke) eisen voldoen. Daar waar er geen wettelijke normen zijn kan een gemeente eigen normen hanteren. Deze eigen normen zijn zorgvuldig tot stand gekomen en sluiten aan bij de normen in het concept Besluit windturbines leefomgeving'. De door initiatiefnemer aangeleverde documenten zijn getoetst en voldoen aan de door gestelde normen en eisen. Voor een nadere toelichting verwijzen wij voor geluid naar paragraaf 4.1 Geluid, voor slagschaduw naar paragraaf 4.2 Slagschaduw, voor gezondheid naar paragraaf 4.3 Gezondheid en voor licht naar 4.4 Lichthinder van hoofdstuk B.

	02	Daarnaast worden negatieve effecten op dieren genoemd, evenals aantasting van het open landschap langs de Linge, dat volgens indiener ongeschikt is voor hoge windturbines.	Initiatiefnemer heeft ervoor gekozen om vooruitlopend op de aanvraag omgevingsvergunning een aanvraag voor zowel een ontheffing als een vergunning in het kader van de Wnbaan te vragen bij provincie Gelderland. Bij besluiten van respectievelijk 2 februari 2024 en 5 november 2024 zijn deze verleend. De provincie heeft de daarvoor wettelijke procedure doorlopen en inmiddels is zowel de vergunning als de ontheffing onherroepelijk. De bij deze aanvragen behorende onderzoeken en de Wnb-vergunning en –ontheffing zijn opgenomen in de bijlage bij de besluitvorming over de omgevingsvergunning. De Commissie Omgevingskwaliteit waardeert in haar advies van 21 juli 2025 de eerste aanzet van het landschappelijk inrichtingsplan voor het windpark, maar ziet nog verbeterpunten en openstaande vragen. Daarom heeft de commissie het advies aangehouden en wordt het voorlopig als negatief beschouwd. Initiatiefnemer en gemeente gaan in gesprek met de commissie over de verbeterpunten. In de voorschriften in de omgevingsvergunning is een verplichting opgenomen dat er tenminste drie maanden voor de start van de bouwwerkzaamheden een door het college goedgekeurd uitgewerkt landschappelijk inrichtingsplan ligt. Al met al trekken wij de conclusie dat de locatie geschikt is en kansen biedt op versterking van de verschillende kernkwaliteiten ondanks de veranderingen in het landschap als gevolg van plaatsing van de windturbines. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 7 Effect op natuur/landschap van hoofdstuk B.
03	01	Indiener trekt in twijfel of de eigen normen van Lingewaard voor geluid en slagschaduw voldoende zijn. Toetsing zou	De eigen normen zijn zorgvuldig tot stand gekomen en sluiten aan bij de voorgenomen normen in het ontwerp-Besluit Windturbines leefomgeving van 11 oktober 2023. De door

		ontbreken doordat geen landelijke normen zijn vastgesteld voor deze aspecten.	initiatiefnemer aangeleverde documenten zijn getoetst en voldoen aan de daaraan gestelde normen en eisen. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.7 Gevolgen uitspraken Raad van State over de normen voor windparken van hoofdstuk B.
	02	Ook worden zorgen geuit over onvoldoende onderzoek naar gezondheidseffecten op lange termijn.	We hebben oog voor de zorgen die worden geuit door omwonenden over gezondheid als gevolg van de realisering van windturbines. Daarom eisen we van initiatiefnemer uitgebreide onderzoeken die aan de huidige (wettelijke) eisen voldoen. Daar waar er geen wettelijke normen zijn kan een gemeente eigen normen hanteren. We hebben ervoor gekozen om de eigen normen aan te sluiten op hetgeen in het ontwerp-Besluit Windturbines leefomgeving. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B.
	03	Indiener vraagt zich af waarom het initiatief wordt doorgezet terwijl landelijke normen nog in ontwikkeling zijn en waarom het bestemmingsplan aangepast kan worden voor dit project.	Ten aanzien van de locatiekeuze (die niet past in het geldende omgevingsplan (bestemmingsplan Buitengebied) geldt dat het college op de aanvraag moet beslissen zoals die is ingediend. Het is op grond van artikel 2.1 lid 1 sub c van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) verboden om zonder een omgevingsvergunning een project uit te voeren dat geheel of gedeeltelijk bestaat uit het gebruik van gronden of bouwwerken in strijd met het bestemmingsplan. Door een omgevingsvergunning te verlenen staan wij toe dat wordt afgeweken van de ter plaatse geldende regels, omdat voldaan wordt aan het vereiste van een goede ruimtelijke ordening. Voor nadere informatie verwijzen wij hiervoor naar de ruimtelijke onderbouwing met alle bijlagen

			Volledigheidshalve merken wij op dat op deze procedure de Wabo van toepassing is, omdat de vergunningsaanvraag is ingediend voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.7 Gevolgen uitspraken Raad van State over de normen voor windparken van hoofdstuk B.
04, 05, 06, 07, 08, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29,	01	Netcongestie: Indiener uit zorgen over de beperkte netcapaciteit in Nederland en specifiek in Lingewaard. Het aansluiten van het windpark zou de bestaande netcongestie verergeren en de groei en verduurzaming van lokale bedrijven belemmeren. Daarnaast wordt betwijfeld of het windpark daadwerkelijk bijdraagt aan energieneutraliteit, omdat windenergie weersafhankelijk is en back-upcentrales nodig blijven. Dit zou leiden tot hogere energie- en netbeheerkosten. Ook wordt het nut en de noodzaak van het project ter discussie gesteld, aangezien volgens indiener het landelijke doel van 35–42 TWh hernieuwbare energie op land vrijwel is bereikt.	Energieneutraliteit staat voor het streven naar een balans tussen de eigen opwek en gebruik van energie. Nederland draait voor een groot percentage nog steeds op fossiele brandstoffen om dagelijkse processen te voorzien van energie. Deze brandstoffen zijn niet duurzaam en maken ons afhankelijk van andere landen om deze brandstoffen te importeren. Met de realisatie van windturbines wordt een hernieuwbare energiebron toegevoegd aan het landelijke netwerk, waarmee een significante stap wordt gezet richting energieneutraliteit. Uit het NPE volgt dat het doel om in 2050 klimaatneutraal te zijn grote gevolgen heeft voor het toekomstige energiesysteem. Het verandert hoe we energie opwekken, transporteren, opslaan en gebruiken. En biedt economische kansen en ruimte voor nieuwe verdienmodellen. We moeten er nu al op aansturen en ons voorbereiden om in 2050 een duurzaam energiesysteem te hebben. De keuzes die we de komende jaren maken zijn bepalend voor 2040 en daarna. De vooruitblik en het NPE zorgen ervoor dat we die keuzes maken. En dat we samenhangende (beleids)keuzes maken voor een goede aansluiting van vraag en aanbod van energie (opwek en gebruik) op verschillende niveaus (van lokaal en regionaal tot nationaal). De aanvraag is getoetst aan landelijk, provinciaal en gemeentelijk beleid ten aanzien van windenergie. Daaruit blijkt

30, 32, 33, 34, 35, 39, 41, 42, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68,			dat hieraan wordt voldaan. Zolang er geen ander beleid is, is dit het toetsingskader. Neemt niet weg dat ontwikkelingen uiteraard worden gevolgd en meegenomen in besluitvorming op het moment dat deze een wettelijk toetsingskader worden. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 1 Nut en noodzaak windenergie van hoofdstuk B
	02	Is onderzocht of de windturbines op het energienetwerk kunnen worden aangesloten?	Ja, uit navraag bij de initiatiefnemers blijkt dat zij in een vroeg stadium een aansluiting op het energienet hebben aangevraagd, verkregen en gecontracteerd. Netcongestie vormt in dit geval geen belemmering.
	03	Is de toezegging gedaan dat de windturbines per datum oplevering op dat netwerk kunnen worden aangesloten?	De aansluiting op het energienetwerk is tijdig aangevraagd, toegekend en gecontracteerd. De windturbines kunnen bij oplevering direct worden aangesloten.
	04	Zo ja, waar kan deze toezegging (in de ter inzage gelegde stukken) worden gevonden?	De correspondentie met de netbeheerder is niet ter inzage gelegd. De gemeente ziet toe op de bouw van de windturbines na verlening van de vergunning, inclusief de aansluiting op het net.
	05	Zo nee, per wanneer kunnen de windturbines dan wel op het netwerk worden aangesloten?	Wij verwijzen naar de beantwoording op het bovenstaande punt 3.
	06	Wat heeft de aansluiting van Windpark A15 Lingewaard op het energienetwerk voor gevolgen voor woningen en bedrijven in de omgeving die dan of in de nabije toekomst ook op het netwerk willen of moeten worden aangesloten?	De beschikbare capaciteit op het elektriciteitsnetwerk is een terechte zorg, gezien de problemen die nationaal en regionaal geconstateerd worden. Voor de ontwikkeling van Windpark A15 Lingewaard is het realistisch gebleken om aan te sluiten op het transformatorstation Oosterhout. Op dit moment heeft de gemeente geen zicht op eventuele gevolgen voor latere nieuwe aansluitingen op het netwerk. Het leveren, afnemen en balanceren van het elektriciteitsnetwerk is

69, 70,			een verantwoordelijkheid van de regionale netbeheerder, Alliander B.V.
71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99	07	Wat heeft de aansluiting op het netwerk van Windpark A15 Lingewaard voor gevolgen voor woningen en bedrijven die zelf op dit moment al zonnepanelen hebben en ook stroom aan het netwerk terug leveren?	De mogelijke gevolgen voor het terugleveren van stroom uit zonnepanelen horen niet bij deze procedure. Het gaat nu alleen over de aanvraag voor het bouwen van het windpark en de vraag of dit past binnen een goede ruimtelijke ordening. We moedigen bewoners en bedrijven aan om zelf opgewekte stroom meteen te gebruiken. Zonnepanelen zijn meestal aangesloten op het laag- of middenspanningsnet. De windturbines komen op het hoogspanningsnet. Deze netten werken apart van elkaar. Daardoor hebben de windturbines geen directe invloed op het terugleveren van stroom uit zonnepanelen. Problemen met de capaciteit van het elektriciteitsnet worden geregeld door de netbeheerder. Dit valt buiten deze vergunningprocedure.
	08	Is de realisatie van het project Windpark A15 Lingewaard noodzakelijk gezien alle projecten voor hernieuwbare energie die reeds op land zijn gerealiseerd en de hoeveelheid hernieuwbare energie die daarmee wordt opgewekt?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 1 Nut en noodzaak van windenergie in hoofdstuk B.
	09	Gezondheidsrisico's: Indiener uit zorgen over gezondheidsrisico's door windturbines, met name door laagfrequent geluid en slagschaduw. Volgens indiener kunnen deze leiden tot klachten zoals stress, slaapproblemen, hart- en vaatziekten en concentratieproblemen. De huidige geluidsnormen zouden gebaseerd zijn op verouderde inzichten en onvoldoende bescherming bieden. Daarnaast wordt gewezen op mogelijke gezondheidsschade door Bisphenol A (BPA), een stof die vrijkomt door slijtage	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.1 Geluid en 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B. In deze paragrafen is uitgebreid ingegaan op de gehanteerde normen, de actuele wetenschappelijke inzichten en de wijze waarop de effecten zijn beoordeeld. Er zijn geen op dit moment geen wetenschappelijk bewezen aanwijzingen dat de effecten buiten aanvaardbare grenzen treden. We sluiten met onze eigen normen aan bij de normen zoals die zijn opgenomen in het ontwerp-Besluit Windturbines leefomgeving van 11 oktober 2023. Het voorzorgs- en

		van turbinewieken. BPA wordt door het RIVM aangemerkt als zeer zorgwekkend vanwege effecten op de hormoonhuishouding, vruchtbaarheid en het immuunsysteem. Indiener stelt dat de effecten van zowel laagfrequent geluid als BPA eerst beter onderzocht moeten worden voordat tot plaatsing van windturbines wordt overgegaan. De gemeente zou volgens indiener onvoldoende hebben aangetoond dat het project veilig is voor omwonenden.	preventiebeginsel strekt niet zover, dat op basis van publicaties waarin alleen een mogelijk verband wordt vastgelegd tussen windturbines en gezondheidsklachten, dat daarom geen vergunning kan worden verleend.
	10	In hoeverre zijn deze effecten op de gezondheid van de omwonenden meegewogen?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B.
	11	Is onderzocht bij hoeveel woningen, hoeveel nachten per jaar, en met welke intensiteit hinder zal optreden?	Voor de aanmeldnotitie van Windpark A15 Lingewaard is een uitgebreid akoestisch onderzoek gedaan naar de geluidseffecten van het windpark. In dit onderzoek zijn erkende rekenmodellen en wettelijke normen gebruikt, zoals het Reken- en Meetvoorschrift Geluid (voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.3 Gezondheid van hoofdstuk). Er is gekeken hoeveel geluidgevoelige locaties, zoals woningen, worden blootgesteld aan geluid boven bepaalde grenswaarden, met metingen in Lden (dag/avond/nacht) en Lnight (nacht). Uit de resultaten blijkt dat geen enkele woning de wettelijke geluidsgrens overschrijdt. Er is geen apart onderzoek gedaan naar het aantal nachten met hinder door geluid, omdat dit niet binnen de wettelijke kaders valt.
	12	Zo ja, heeft de gemeente de uitkomst van dat onderzoek meegewogen en wat waren de overwegingen om desondanks tot een ontwerp-omgevingsvergunning en een ontwerpverklaring van geen bedenkingen te komen?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de beantwoording op het bovenstaande punt 11.

	13	Zo nee, waarom heeft een dergelijk onderzoek niet plaatsgevonden?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de beantwoording op het bovenstaande punt 11.
	14	Is het juist dat tot nu toe bij alle berekeningen slechts van gemiddelden (Lden/Lnight) is uitgegaan, zonder dat een analyse van pieken, vollastmomenten of structurele nachtelijke overlast heeft plaatsgevonden?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de beantwoording op het bovenstaande punt 11.
	15	Zo ja, waarom volstaat naar het oordeel van de gemeente een dergelijk incomplete analyse en berekening?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de beantwoording op het bovenstaande punt 11.
	16	Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de beantwoording op het bovenstaande punt 11.
	17	Zo ja, op welke wijze is dit meegewogen in de besluitvorming?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B. Op basis van het beschikbare onderzoek kan worden geconcludeerd dat de risico's verwaarloosbaar zijn en geen belemmering vormen voor het verlenen van de vergunning.
	18	Zo nee, wat maakt dat de gemeente desondanks voornemens is het project te laten realiseren?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B en het antwoord hierboven bij punt 17.
	19	Zou, zeker in het licht van de uitspraak van de Raad van State van 18 juni 2025, niet (alsnog) een deugdelijk onderzoek naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden dienen plaats te vinden?	Nee, voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B.

	20	Is er een medisch biofysisch onderzoek gedaan naar de cumulatieve effecten van de bestaande Betuwelijn, de nog door te trekken snelweg A15 en Windpark A15 Lingewaard?	Nee, er is geen specifiek medisch biofysisch onderzoek uitgevoerd naar de cumulatieve effecten van de bestaande Betuweroute, de toekomstige doortrekking van de A15 en Windpark A15 Lingewaard. De cumulatieve effecten van het windpark zijn wel in beeld gebracht. Voor de beoordeling van de cumulatieve geluidbelasting is gebruikgemaakt van de methode Miedema. Deze methode is een gangbare en wetenschappelijk onderbouwde benadering om de akoestische kwaliteit van de leefomgeving te beoordelen. Hierbij wordt gekeken naar de verandering in geluidbelasting op basis van objectieve geluidsmetingen en -modellen, zowel voor als na toevoeging van een nieuwe geluidbron. Uit de aanmeldnotitie blijkt dat het cumulatieve geluid op de meeste woningen niet of nauwelijks toeneemt. Bovendien zal het geluid van bestaande bronnen in de omgeving – zoals de A15, de Betuweroute en het bedrijventerrein Pannenhuis – het geluid van de windturbines in veel gevallen deels of geheel maskeren. De bijdrage van het windpark aan de totale geluidbelasting blijft binnen de geldende normen en wordt als aanvaardbaar beschouwd. Ten aanzien van slagschaduw is specifiek gekeken naar de mogelijke cumulatie met andere windparken. In de omgevingsvergunning is een voorschrift opgenomen die de slagschaduw op gevoelige objecten beperkt tot maximaal 30 minuten per jaar. Dit geldt ongeacht eventuele cumulatie met andere windturbines. Deze beperking wordt gerealiseerd door toepassing van een stilstandregeling. In de aanmeldnotitie is opgenomen dat hiermee de hinder nagenoeg geheel wordt vermeden en dat het productieverlies als aanvaardbaar wordt beschouwd.

	21	Zo ja, wat waren de uitkomsten daarvan en op welke wijze zijn deze meegewogen in de besluitvorming?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de beantwoording op het bovenstaande punt 20.
	22	Zo nee, waarom is er geen medisch biofysisch onderzoek naar de cumulatieve effecten gedaan, terwijl dit wel verplicht is gezien het feit dat op de locatie van dit project zich reeds de Betuwelijn bevindt en de snelweg A15 zal worden doorgetrokken?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de beantwoording op het bovenstaande punt 20.
	23	In hoeverre zijn de cumulatieve effecten van de Betuwelijn, de door te trekken snelweg A15 en Windpark A15 Lingewaard op de nachtrust van de omwonenden in kaart gebracht en meegewogen?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.1 Geluid van hoofdstuk B.
	24	Wat maakt dat de gemeente de nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken niet afwacht?	Wij zijn wettelijk verplicht te beslissen op een ingediende aanvraag op basis van het geldende recht. Het afwachten van toekomstige landelijke of provinciale normen is daarbij geen weigeringsgrond. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.7 Gevolgen uitspraken Raad van State over normen voor windparken van hoofdstuk B.
	25	Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat deze windturbines inderdaad gezondheidsschade veroorzaken?	De omgevingsvergunning bevat voorschriften over de bouw en het gebruik van de windturbines. Het bevoegd gezag (het college) ziet toe op de naleving van deze voorschriften. Indien nodig kan handhavend worden opgetreden. Belanghebbenden kunnen het bevoegd gezag verzoeken om handhaving als zij menen dat de regels worden overtreden. Op zo'n verzoek volgt een besluit, waartegen bezwaar en beroep mogelijk is. Na vergunningverlening wordt door de initiatiefnemer een windturbineleverancier geselecteerd. Zodra het exacte turbinetype bekend is, worden de milieuonderzoeken geactualiseerd en opnieuw voorgelegd aan het bevoegd gezag.

			De milieueffecten mogen in geen geval groter zijn dan eerder onderzocht en vergund. De activiteiten moeten altijd voldoen aan de geldende normen. Mocht in de toekomst blijken dat windturbines aantoonbaar gezondheidsschade veroorzaken, dan biedt het bestaande juridische kader ruimte voor toezicht, herbeoordeling en zo nodig handhaving.
	26	PFAS-verontreiniging: Indiener uit zorgen over mogelijke PFAS-verontreiniging als gevolg van de productie, bouw en sloop van windturbines. PFAS, gebruikt in coatings van turbinebladen, kunnen door slijtage in het milieu terechtkomen en schade veroorzaken aan bodem, water en gezondheid. Volgens wetenschappelijke bronnen vormen PFAS mogelijk een risicofactor voor kanker bij vrouwen. Indiener stelt dat de gemeente niet heeft onderzocht of de turbines PFAS-vrij zijn en hoe het afval wordt verwerkt. Er wordt gevreesd voor verontreiniging van het landschap en het drinkwater, wat volgens indiener een heroverweging van het project rechtvaardigt.	Er zijn tot op heden geen aanwijzingen dat coatings van de beoogde windturbines PFAS bevatten of dat sprake is van relevante emissies naar het milieu. De huidige wetenschappelijke inzichten geven geen aanleiding tot het treffen van aanvullende maatregelen. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B.
	27	In hoeverre zijn de risico's op PFAS-verontreiniging meegewogen?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B.
	28	Is in het besluit tot ontheffing specifiek de verontreiniging door PFAS meegenomen?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B.
	29	Zo nee, waarom niet?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B.

	30	Zo ja, wat zijn de overwegingen om ondanks de PFAS-verontreiniging toch een ontheffing te verlenen?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B.
	31	Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat sprake is van PFAS-verontreiniging, met als mogelijke effecten gezondheidsschade van de omwonenden en schade voor de natuur en biodiversiteit?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de beantwoording op het bovenstaande punt 25.
	32	Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de natuur?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B.
	33	Natuur en biodiversiteit: Indiener stelt dat het windpark gepland is in een ecologisch waardevol gebied nabij de Linge en de Betuwelijn, en dat windturbines schadelijk kunnen zijn voor vogels en vleermuizen door botsingen met de wieken. Dit zou de biodiversiteit aantasten. De onderbouwing van de verleende ontheffing op grond van de Wnb wordt als onvoldoende beschouwd, mede vanwege onvolledige natuurtoetsen. Daarnaast is bij de stikstofberekening gebruikgemaakt van interne saldering, wat volgens een uitspraak van de Raad van State (december 2024) niet meer is toegestaan. Indiener acht de kans reëel dat de Wnb-vergunning hierdoor ongeldig wordt verklaard. Er wordt gepleit voor alternatieven zoals zonnepanelen op daken, die volgens indiener minder impact hebben op de natuur.	De effecten op natuur en biodiversiteit zijn onderzocht en onderbouwd in het kader van de aanvraag Wet natuurbescherming (Wnb). De Wnb-vergunning is op 5 november 2024 verleend door GSvan Gelderland (zaaknummer 2023-015386) en is inmiddels onherroepelijk. De stikstofberekening is gebaseerd op de geldende regelgeving en is beoordeeld door de provincie. Met de uitspraak van de Raad van State is een einde gemaakt aan een praktijk van intern salderen zonder vergunning. Omdat initiatiefnemer destijds al heeft gekozen voor het vastleggen van interne saldering in de Wnb-vergunning, is er geen sprake van een praktijk waarover de Raad van State zich recent heeft uitgesproken en die op grond van die uitspraak niet meer is toegestaan. Wat betreft de voorgestelde alternatieven: zonnepanelen op daken vormen een aanvullende, maar geen vervangende

			oplossing voor windenergie, gezien de opgave voor duurzame opwek en de beschikbare beleidsruimte.
	34	Is er al een nieuwe AERIUS-berekening aangevraagd of gemaakt?	Bij deWnb- vergunning zijn AERIUS-berekeningen aangeleverd met de meest recente versie van de calculator. Op basis daarvan heeft GS van Gelderland de zekerheid verkregen dat het project met inachtneming van preventieve maatregelen geen significant negatieve effecten heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van de betrokken Natura 2000-gebieden.
	35	Zo ja, kan bij de nieuwe berekening de Wnb-vergunning in stand blijven?	Wij verwijzen hiervoor naar de beantwoording op het bovenstaande punt 34.
	36	Zo nee, waarom is deze niet aangevraagd?	Wij verwijzen hiervoor naar de beantwoording op het bovenstaande punt 34.
	37	In bijlage 4 van de ter inzage gelegde stukken, te weten de Wnb-vergunningsaanvraag, is de vraag ‘Zijn er op de locatie beschermde soorten aanwezig?’ met ‘Nee’ beantwoord. Gezien onder meer het voorkomen van de Zwarte Stern in dit gebied, lijkt mij dit niet correct. Is de vergunningsaanvraag wel deugdelijk?	GS van Gelderland heeft een ontheffing en een vergunning verleend op grond van de Wnb. In het kader van die ontheffing en vergunning heeft een ecologisch adviseur namens initiatiefnemer onderzoek gedaan naar de effecten op beschermde soorten en gebieden, op basis van veldbezoeken en beschikbare informatie over het gebied. Die informatie is vervolgens getoetst door het bevoegd gezag. Daarmee kan worden aangenomen dat sprake is van een deugdelijke aanvraag en een deugdelijk besluit.
	38	Op welke wijze kan het plaatsen van drie windturbines worden gezien als een belang voor de volksgezondheid en openbare veiligheid (in bijlage 5 van de ter inzage gelegde stukken als ‘belang a’ omschreven)? Op grond van dit belang is namelijk ontheffing van de Wnb verleend voor het mogen doden van vele beschermde vogelsoorten.	Op (inter)nationaal niveau is op basis van wetenschappelijke onderbouwing een consensus dat klimaatverandering een gevaar is voor de volksgezondheid en openbare veiligheid. Nederland heeft zich in dat kader gecommitteerd aan afspraken die zijn gemaakt in het Klimaatakkoord.

	39	Het is voorts van belang zich er rekenschap van te geven dat de ‘voorwaarden’ om ervoor te zorgen dat de in het gebied levende dieren tijdens de werkzaamheden zo min mogelijk worden geschaad, uitermate vrijblijvend zijn geformuleerd en absoluut geen waarborgen bieden. Is het mogelijk alsnog aanvullende voorwaarden te formuleren om de natuur, inclusief de in het gebied levende dieren beter te beschermen?	De verleende ontheffing bevat algemene voorschriften waarin o.a. gesteld wordt dat er een ecologisch deskundige aanwezig moet zijn bij verstorende werkzaamheden. Aanvullend zijn er soortspecifieke voorschriften die als doel hebben de in het gebied levende flora en fauna zo goed mogelijk te beschermen.
	40	Is het besluit dat er geen milieueffectrapportage (MER) behoeft te worden opgesteld deugdelijk en voldoende gemotiveerd? Gezien de hinderincidentie en de aanzienlijke milieugevolgen lijkt een MER in deze situatie, zeker als de windturbines ook ’s nachts in bedrijf zullen zijn, namelijk wel degelijk vereist. Daarbij wijs ik (wederom) op de recente uitspraak van de Raad van State.	Ten behoeve van de afwegingen die ten grondslag liggen aan het besluit voor de omgevingsvergunning is onder andere een milieueffectrapportage-beoordeling opgesteld. In de ruimtelijke onderbouwing is een effectbeschrijving en -beoordeling gedaan van potentiële milieueffecten. Hierbij zijn o.a. de effecten van stikstof en de maatregelen van de interne saldering meegewogen, rekening houdend met potentiële cumulatie van verschillende effecten op de leefomgeving. Ten aanzien van de verschillende specifieke milieueffecten is steeds bepaald of dat effect op zichzelf aanleiding kan geven tot een MER-plicht. Dit is niet het geval. Ook alle effecten gezamenlijk zijn niet zodanig dat daarmee alsnog sprake is van belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu. Op grond hiervan wordt geconcludeerd dat er geen aanleiding is belangrijke nadelige (milieu)gevolgen te verwachten zijn die aanleiding geven voor het doorlopen van een m.e.r. en het opstellen van een MER. Gemeente en provincie houden rekening met recente jurisprudentie, bijvoorbeeld als het gaat om lokale normen. Als indiener doelt op jurisprudentie over stikstofdepositie en intern salderen; het windpark beschikt over een onherroepelijke vergunning op grond van de Wet natuurbescherming waarin intern salderen in toegepast. Omdat voor dit intern salderen een

			vergunning is verleend voldoet het project aan de lijn die is ontstaan uit actuele jurisprudentie.
	41	Is het opwekken van zonne-energie als alternatief (op bedrijfspanden in Lingewaard en door het overkappen van parkeerplaatsen met daarop zonnepanelen) onderzocht en in beeld gebracht en wat was daarvan de conclusie?	Wij verwijzen naar paragraaf 2 Alternatieve vormen van duurzame energie van hoofdstuk B. Gemeente Lingewaard spant zich in zon op bedrijfsdaken en overkappingen van parkeerplaatsen te bevorderen. Dit alleen is echter niet voldoende om de gemeentelijke en regionale doelstellingen te halen; daarom is ook windenergie noodzakelijk als aanvulling.
	42	Zijn er nog andere alternatieven onderzocht?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 2 Alternatieve vormen van duurzame energie van hoofdstuk B.
	43	Landschappelijke en culturele aantasting: Indiener stelt dat de geplande windturbines, met een hoogte tot 225 meter, het landschap van Lingewaard ernstig zullen aantasten. Het gebied wordt als historisch en cultureel waardevol beschouwd en is belangrijk voor het welzijn van inwoners en de identiteit van de gemeente. Er wordt verwezen naar waarschuwingen van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) over de negatieve impact van windparken op landschappelijke kwaliteit en leefomgeving. Indiener pleit voor energieopwekking die het landschap respecteert.	In de landschappelijke analyse is beoordeeld wat de effecten zijn op het landschap. Deze zijn als beperkt of neutraal beoordeeld. Het plan is afgestemd op de lijnvoering van infrastructuur en er wordt een gedetailleerd landschappelijk inrichtingsplan opgesteld om effecten te verzachten en kernkwaliteiten van het gebied te versterken. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 7Effect op de natuur/landschap van hoofdstuk B.
	44	Is de waarschuwing van het PBL (negatief effect windturbines op landschap) meegewogen bij de totstandkoming van de ontwerp-vergunning?	Niet duidelijk is welke waarschuwing van het PBL wordt bedoeld. Negatieve effecten op landschap zijn meegewogen. Zie daarvoor de landschappelijke analyse in de ruimtelijke onderbouwing en de Verdieping Landschap die bij de aanvraag zijn gevoegd en het landschappelijke inrichtingsplan.
	45	Zo ja, op grond waarvan meent de gemeenteraad deze waarschuwing naast zich neer te kunnen leggen?	Dat windturbines een negatief effect op landschap hebben is algemeen bekend. De gemeente maakt, tegen de achtergrond van het rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid een afweging. Het belang van de lokale opwek van duurzame energie en het

			belang van de bescherming van landschappelijke waarden worden daarbij afgewogen. Met de door de Commissie Omgevingskwaliteit aangedragen mogelijkheden voor landschappelijke versterking van het gebied bereiken we dat naast de negatieve effecten op het landschap er ook positieve effecten tegenover staan.
	46	Zo nee, waarom is deze waarschuwing niet meegewogen?	Zie bovenstaande beantwoording onder punt 45.
	47	Is het project in lijn met de bestaande beleidslijnen die in de omgevingsvisies en -plannen zijn uitgezet?	Het plan past in het gemeentelijk beleid. Het plan is tevens in overeenstemming met provinciale regels en provinciaal omgevingsbeleid. Omdat de nu geldende regels van het omgevingsplan een windpark niet mogelijk maken is wel een afwijking van het omgevingsplan nodig in de vorm van een omgevingsvergunning voor planologische afwijking check met tekst uit vergunning.
	48	Verzuim informatie- en participatieplicht en gebrek aan draagvlak: Indiener stelt dat de gemeente haar informatie- en participatieplicht onvoldoende is nagekomen. Omwonenden, waaronder bewoners van de Flierensestraat in Gendt, zouden tot 15 mei 2025 geen rechtstreekse informatie hebben ontvangen over het windpark. Hierdoor ontbrak laagdrempelige communicatie over de voorgenomen ontwikkeling. Er worden vraagtekens geplaatst bij de stelling dat 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer zijn aangeschreven, mede omdat volgens jurisprudentie van de Raad van State een straal van tienmaal de tiphoogte (2,25 km) gehanteerd zou moeten worden.	Voor de fase van opstellen en vaststellen van de Energievisie A15-Betuweroute geldt geen wettelijke verplichting om omwonenden binnen een straal van 10 maal de tiphoogte actief te informeren. Desondanks is in deze fase breed gecommuniceerd via o.a. informatieavonden, nieuwsbrieven, een openbare oproep voor deelname aan de ‘meedenkgroep’ en publicatie op www.samen.lingewaard.nl. De ‘Meedenkgroep’ had tot taak om aanvullende maatregelen voor hinderbeperking en de invulling van financiële participatie ten behoeve van de Energievisie te bespreken en is na vaststelling van de Energievisie A 15-Betuweroute opgeheven. Voor de aansluitende vergunningsprocedure is wél uitgegaan van de richtlijn van 10 maal de tiphoogte (2,25 km). De initiatiefnemer heeft op 15 mei 2025 een brief verzonden naar 5.251 adressen, waaronder bewoners van de Flierensestraat, met een uitnodiging voor twee informatieavonden. In de brief werd tevens verwezen naar de gemeentelijke website en die

		Daarnaast wijst indiener op een gebrek aan draagvlak, onderstreept door een protestactie op 17 april 2025. Tot slot wordt het participatieproces als onvoldoende beoordeeld. De ‘meedenkgroep’ zou bestaan uit willekeurig gekozen deelnemers die al op de hoogte waren van het project. Er zou geen sprake zijn geweest van daadwerkelijke inspraak, en verslagen van bijeenkomsten zouden ontbreken of niet zijn afgestemd met de deelnemers. Volgens indiener is daarmee niet voldaan aan de eigen participatiecriteria van de gemeente.	van de initiatiefnemer, waar ook duidelijk is toegelicht hoe zienswijzen konden worden ingediend. De gemeente was aanwezig tijdens deze avonden om vragen te beantwoorden. De voor deze aanvraag ingestelde Omgevingsgroep is samengesteld uit o.a. leden van de Meedenkgroep, aangevuld met Lingewaard Energie en vertegenwoordigers uit verschillende kernen in de omgeving van het windpark. Daarmee is gestreefd naar een representatieve afspiegeling van de omgeving. De gesprekken binnen deze groep zijn vastgelegd en teruggekoppeld. De gemeente erkent dat participatie niet automatisch leidt tot draagvlak. Dat is ook niet het doel van participatie. Wel is aantoonbaar en zorgvuldig ingezet op betrokkenheid en transparante communicatie in overeenstemming met het gemeentelijke participatiebeleid. Zie voor nadere toelichting hoofdstuk 5.
	49	Is de procedure uit het oogpunt van informatie, participatie en inspraak correct verlopen en waaruit blijkt dat?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 5 Participeren van omwonenden aan het proces van hoofdstuk B.
	50	Acht de gemeente het in dat kader voldoende dat de omwonenden slechts éénmaal zijn aangeschreven?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 5 Participeren van omwonenden aan het proces van hoofdstuk B.
	51	Acht de gemeente het voldoende dat uitsluitend adressen in een straal van twee kilometer en niet een straal van 2,25 kilometer zijn aangeschreven?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 5 Participeren van omwonenden aan het proces van hoofdstuk B.
	52	Waaruit blijkt dat de 1625 adressen in een straal van twee kilometer van het windpark daadwerkelijk (eenmalig) zijn aangeschreven? De verzendlijst van de betreffende brief zou eenvoudig gereproduceerd moeten kunnen worden. Nu deze geen namen van de bewoners van de adressen bevat, zou deze zelfs geopenbaard kunnen worden.	Zoals toegelicht in paragraaf 5 Participeren van omwonenden aan het proces van hoofdstuk B zijn 5.251 adressen aangeschreven binnen een straal van 2,25 kilometer, waaronder ook de 1.625 adressen binnen een straal van twee kilometer. Deze brief is op 15 mei 2025 verzonden door de initiatiefnemer. De adressen zijn geselecteerd op basis van een

			GIS-analyse, waarbij is uitgegaan van een straal rondom de projectlocatie. De verzendlijst bevat adresgegevens, maar geen namen, en kan in geanonimiseerde vorm worden overgelegd als daar om wordt verzocht.
	53	Wat maakt dat de gemeente ondanks het ontbreken van draagvlak van het project dit toch wil laten realiseren, waarbij de belangen van projectontwikkelaars worden geplaatst boven die van de inwoners van Lingewaard?	Zoals bovenstaand benoemd is het verkrijgen van draagvlak geen uitgangspunt bij participatie. Het ontbreken van draagvlak is ook geen wettelijke weigeringsgrond. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 5 Participeren van omwonenden aan het proces van hoofdstuk B.
	54	Procedurele fouten: Indiener stelt dat er procedurele fouten zijn gemaakt in het zienswijzeproces. In de publicatie van de ontwerp-omgevingsvergunning, de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en het MER-beoordelingsbesluit zou een onjuist zaaknummer zijn opgenomen. Daarnaast was de link op de gemeentelijke website om zienswijzen in te dienen gedurende meer dan een week niet bereikbaar. Volgens indiener heeft dit inwoners belemmerd in het indienen van hun zienswijze, wat in strijd is met de beginselen van zorgvuldige en transparante besluitvorming. Er wordt verwezen naar een vergelijkbare situatie bij Windpark Caprice, waar een herstart van de terinzagelegging plaatsvond. Indiener verzoekt om opschorting van de besluitvorming en een herstart van het zienswijzeproces.	In de publicatietekst van de terinzagelegging is per abuis een onjuiste zoekterm vermeld voor www.ruimtelijkeplannen.nl. Hierdoor waren de ontwerpstukken via die specifieke zoekterm minder goed vindbaar. In de publicatie is echter ook vermeld dat de stukken te raadplegen zijn via www.samen.lingewaard.nl (met de juiste zoekterm “Windpark A15”) en fysiek ter inzage liggen in het gemeentekantoor. Daarnaast is veelvuldig gecommuniceerd via het Gemeentenieuws en de gemeentelijke website. Ook zijn de ontwerpbesluiten fysiek ter inzage gelegd in het gemeentehuis. Na constatering van de foutieve zoekterm is het KlantContactCentrum (KCC) geïnformeerd, zodat inwoners bij vragen direct de juiste zoekterm kregen aangereikt. Ondanks deze onvolkomenheid zijn er 99 zienswijzen ingediend, wat erop wijst dat de stukken voldoende vindbaar en toegankelijk waren. De omissie in de publicatie door een foutieve zoekterm te vermelden betreuren wij maar heeft niet geleid tot een besluit de zienswijze periode opnieuw open te stellen. Dit gelet op het feit dat 99 zienswijzen zijn ingediend, de documenten via meerdere kanalen toegankelijk waren en er is voldaan aan de eisen uit de Bekendmakingswet. Deze situatie is niet vergelijkbaar met die van Windpark Caprice destijds.

			Daar was sprake van onjuiste en niet actuele documenten die ter inzage waren gelegd en initiatiefnemer had gevraagd om een wijziging van de aanvraag.
	55	Wordt de zienswijzeprocedure opnieuw gestart?	Verwezen wordt naar de beantwoording onder bovenstaand punt 54
	56	Indien wordt besloten de zienswijzeprocedure niet te herstarten, welke overwegingen liggen daaraan ten grondslag?	Wij verwijzen naar de beantwoording op bovenstaand punt 53.
	57	Waardevermindering en gemiste OZB-inkomsten: Indiener stelt dat de komst van het windpark zal leiden tot waardevermindering van woningen in de omgeving. Er wordt verwezen naar onderzoeken van de Vrije Universiteit Amsterdam en TNO, waaruit blijkt dat woningen binnen twee kilometer van windturbines gemiddeld 2 tot 10% in waarde kunnen dalen, met grotere effecten in aantrekkelijke landschappen zoals Lingewaard. Volgens indiener heeft de gemeente deze impact niet meegewogen en wordt gevraagd hoe eventuele waardedaling gecompenseerd wordt. Daarnaast wordt gesteld dat door het windpark verschillende woningbouwprojecten geen doorgang kunnen vinden, onder andere vanwege stikstofregelgeving en netcongestie. Indiener vraagt zich af of de gemeenteraad de gevolgen hiervan, waaronder gemiste OZB-inkomsten, heeft meegenomen in de besluitvorming.	Er wordt verwezen naar onderzoeken van onder andere de Vrije Universiteit Amsterdam en TNO, waarin onder voorwaarden een beperkte waardedaling van woningen nabij windturbines wordt gesignaleerd. Deze onderzoeken zijn bekend bij de gemeente. Waardevermindering van woningen is echter geen zelfstandig toetsingscriterium bij vergunningverlening. Voor schade die het normaal maatschappelijk risico overstijgt bestaat de mogelijkheid om planschade te claimen. De initiatiefnemer heeft hiervoor een planschaderisicoanalyse laten uitvoeren en is verantwoordelijk voor eventuele vergoedingen. De aanwezigheid van het windpark sluit woningbouw niet uit. Binnen de zone rondom de turbines zijn geen door de gemeente voorziene woningbouwlocaties gelegen. Het project heeft dus geen gevolgen voor de woningbouwopgave in Lingewaard. Stikstof en netcongestie zijn bredere opgaven die niet exclusief samenhangen met dit project. Niet duidelijk is waarom de gemeente hierdoor inkomsten uit OZB zou missen. Het tarief van de OZB wordt periodiek vastgesteld en sluit aan op de begrote opbrengst. Omdat het windpark geen belemmering vormt voor woningbouw in Lingewaard, zijn er geen gevolgen voor de OZB-inkomsten.
	58	Is er een planschaderisicoanalyse gemaakt?	Ja er is een planschaderisicoanalyse opgesteld.

			Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 8 Planschade van hoofdstuk B.
	59	Zo nee, wat zijn de overwegingen geweest om dit niet te doen?	Wij verwijzen naar bovenstaande beantwoording onder punt 58.
	60	Welke financiële schade zal er als gevolg van de waardevermindering van de bestaande woningen en de gemiste OZB-inkomsten van de niet te realiseren woningen zijn voor de Gemeente Lingewaard?	Uitkering van eventuele tegemoetkoming in planschade komt voor rekening van de initiatiefnemer. Er is geen sprake van het niet kunnen realiseren van woningen als gevolg van Windpark A15. We verwijzen naar de beantwoording in bovenstaande punten en paragraaf 8 Planschade van hoofdstuk B.
	61	Hoe zal de gemeente de waardedaling van de huizen compenseren als de gemeente toch besluit dit windpark te (laten) realiseren?	Wij verwijzen naar de beantwoording in bovenstaande punten en paragraaf 8 Planschade van hoofdstuk B.
	62	Welke afspraken heeft de gemeente gemaakt met de initiatiefnemers over het vergoeden van deze schade aan de gemeente?	Wij verwijzen naar de beantwoording in bovenstaande punten en paragraaf 8 Planschade van hoofdstuk B.
	63	Indien de gemeente van oordeel is dat de initiatiefnemers van de windturbines de schade van de woningeigenaren rechtstreeks dienen te compenseren, welke afspraken zijn daarover dan gemaakt met de initiatiefnemers?	In de planschadeverhaalsovereenkomst die we met de initiatiefnemer afsluiten is vastgelegd dat alle toegekende compensatie voor planschade voor rekening van initiatiefnemer is. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 8 Planschade van hoofdstuk B.

	64	Welke inkomsten loopt de gemeente nog meer mis bij realisatie van het windpark	Er is geen sprake van mis te lopen inkomsten. Er is sprake van inkomsten door bouwleges, plankostenverhaal en OZB. Daarnaast zijn risico's op verhaal van planschade doorgelegd naar initiatiefnemer.
	65	Burgerparticipatie en energieprijzen: Indiener uit zorgen over de financiële participatie in het windpark, die wordt aangeboden via een achtergestelde obligatielening met een verwacht rendement van 4,5% (5,5% voor omwonenden). Deze vorm van investering wordt als risicovol beschouwd, mede vanwege het risico op negatieve energieprijzen, waarbij windparken geen inkomsten en geen SDE++-subsidie ontvangen. Indiener verwijst naar een rapport van TenneT dat een toename van negatieve prijzen in 2024 aantoont. Daarnaast wordt gesteld dat het participatiemodel onvoldoende zeggenschap biedt aan inwoners en daarmee niet voldoet aan de eis van 50% lokaal eigendom uit het Klimaatakkoord.	De financiële participatie is vormgegeven via een achtergestelde obligatieregeling, waarbij omwonenden een verhoogd rendement ontvangen. Deze vorm is gekozen om laagdrempelige deelname mogelijk te maken, zonder overdracht van eigendom. Zoals bij elke investering zijn er risico's, waaronder marktontwikkelingen zoals negatieve energieprijzen. Deze risico's zijn transparant benoemd in de informatievoorziening van de initiatiefnemer. Het streven uit het Klimaatakkoord naar 50% lokaal eigendom is richtinggevend, maar geen wettelijke verplichting. In overleg met de Omgevingsgroep is gekozen voor een combinatie van een financiële participatieregeling en een omwonendenregeling. Deze afspraken zijn vastgelegd in de omgevingsovereenkomst, waarbij ook aandacht is besteed aan zeggenschap, betrokkenheid en draagvlak vanuit de omgeving
	66	Is onderzocht hoe risicovol deze financiële participatie is voor de burgers?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 6 Financiële participatie en 50%-winstdeling van hoofdstuk B.
	67	Zo nee, waarom niet?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 6 Financiële participatie en 50%-winstdeling van hoofdstuk B.
	68	Zo ja, wat heeft ertoe geleid dat hiermee is ingestemd?	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 6 Financiële participatie en 50%-winstdeling van hoofdstuk B.
	69	Chinese materialen: Indiener wijst op de afhankelijkheid van Chinese grondstoffen, zoals zeldzame aardmetalen en staal, bij de productie van windturbines. Dit zou leiden tot economische risico's door instabiele toeleveringsketens en	De zorgen over de herkomst van grondstoffen en productiematerialen, zoals zeldzame aardmetalen, zijn begrijpelijk. De windenergiesector is wereldwijd in ontwikkeling en kent momenteel een sterke afhankelijkheid van internationale toeleveringsketens, waaronder China. Dit is een

		ethische bezwaren vanwege milieuvervuiling en slechte arbeidsomstandigheden. Volgens het IEA komt 60–70% van deze materialen uit China, vaak onder problematische omstandigheden. Indiener stelt dat goedkeuring van het windpark bijdraagt aan deze keten en pleit voor lokale, ethisch verantwoorde alternatieven.	bredere maatschappelijke en geopolitieke uitdaging die niet specifiek bij dit project opgelost kan worden. Bij de beoordeling van de omgevingsaanvraag worden geen eisen gesteld aan de herkomst van materialen of productiewijze van turbines. Dit valt buiten de reikwijdte van het ruimtelijk en milieutechnisch toetsingskader. De initiatiefnemer heeft aangegeven bij de selectie van leveranciers waar mogelijk duurzaamheidseisen mee te wegen, maar heeft hierin beperkte invloed op mondiale ketens. De gemeente onderschrijft het belang van verantwoorde productie en circulaire ketens, maar kan dit op projectniveau niet afdwingen binnen de huidige regelgeving.
	70	Heeft de gemeenteraad onderzocht of bij het project Windpark A15 Lingewaard gebruik zal worden gemaakt van duurzame materialen, waaraan geen economische risico's of ethische bezwaren zijn verbonden?	Hergebruik van oude windturbines is een belangrijk thema waar in de windindustrie hard aan wordt gewerkt. Bedrijven in de windenergiesector investeren steeds meer in onderzoek naar geavanceerde recyclingtechnologieën die gericht zijn op het terugwinnen van waardevolle materialen uit de bladen voor hergebruik in nieuwe producten, zoals chemische recyclage, pyrolyse en mechanische recycling. Van bepaalde type turbines is reeds 85-95% recyclebaar. Maar nog niet alle grondstoffen en onderdelen van turbines kunnen worden hergebruikt. Op dit moment worden proeven gedraaid met het terugwinnen van glasvezel uit afgedankte windturbine bladen. Siemens heeft inmiddels een techniek die gereed is voor commercieel gebruik en verwacht deze in 2026 in de markt te kunnen zetten. Ook bij ander fabrikanten wordt naar oplossingen gezocht zoals het bij de bouw gebruik maken van ander soorten materialen.

			Fabrikanten streven naar volledig recyclebare windturbine bladen in 2032[11]. De initiatiefnemer is vrij om een eigen afweging te maken inzake de te gebruiken bouwmaterialen, mits deze technisch voldoen aan de vergunningseisen. De gemeente kan geen bovenwettelijke eis stellen waarmee deze keuzevrijheid beperkt wordt.
	71	Op welke wijze hebben overwegingen ten aanzien van dit onderwerp geleid tot de totstandkoming van de onderhavige ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen?	Bij het opstellen van de ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerpverklaring van geen bedenkingen zijn alle relevante ruimtelijke, milieutechnische en maatschappelijke aspecten in samenhang gewogen. De afweging is gebaseerd op de geldende wet- en regelgeving. Voor zover zienswijzen en maatschappelijke zorgen binnen de reikwijdte van deze kaders vallen, zijn ze meegenomen in de beoordeling. Aspecten die daarbuiten vallen – zoals mondiale toeleveringsketens – worden als belangrijk erkend, maar maken geen onderdeel uit van deze procedure. De ontwerpbesluiten zijn tot stand gekomen op basis van een integrale beoordeling, waarbij ook participatie, landschappelijke inpassing, hinderbeperking en financiële participatie zijn meegewogen.
	72	Met bovenstaande verzoekt indiener de ontwikkeling van Windpark A15 Lingewaard te stoppen door geen verklaring van bedenkingen af te geven en geen omgevingsvergunning te verlenen.	Het verzoek om geen verklaring van geen bedenkingen af te geven en geen omgevingsvergunning te verlenen is bekend. Zie de beantwoording op de voorgaande punten, waaronder de reacties op de punten 65, 69 en 71, waarin de afwegingen en toetsingskaders zijn toegelicht. Deze geven op dit moment geen aanleiding om het proces stop te zetten.

[11] https://windeurope.org/newsroom/press-releases/no-blade-left-behind-the-wind-sectors-commitment-to-sustainable-blade-solutions/

09	01	De zienswijze van deze indiener komt voor het grootste gedeelte overeen met zienswijze 04, 05, en verder. Wij verwijzen naar die zienswijze voor de beantwoording.	We verwijzen naar de beantwoording onder de zienswijzen 04 en 05.
	02	Daarnaast stelt indiener dat de betrokken besluitvormers persoonlijk verantwoordelijk zijn voor de gevolgen van het project, waaronder mogelijke effecten op gezondheid, leefomgeving en juridische aansprakelijkheid. Deze waarschuwing wordt als serieus en niet vrijblijvend gepresenteerd.	Besluitvormers handelen vanuit hun democratisch mandaat als bevoegd gezag, derhalve zijn deze niet persoonlijk aansprakelijk. Het is niet mogelijk om een overheid aansprakelijk te stellen voor een besluit dat past binnen alle wet- en regelgeving. Voor een nadere toelichting verwijzen wij u naar paragraaf 8 Planschade van hoofdstuk B.
20	01	Indiener uit zorgen over de hoogte van de windturbines en de visuele impact op het landschap	De Commissie Omgevingskwaliteit waardeert in haar advies van 21 juli 2025 de eerste aanzet van het landschappelijk inrichtingsplan voor het windpark, maar ziet nog verbeterpunten en openstaande vragen. Daarom heeft de commissie het advies aangehouden en wordt het voorlopig als negatief beschouwd. Initiatiefnemer en gemeente gaan in gesprek met de commissie over de verbeterpunten. In de voorschriften in de omgevingsvergunning is een verplichting opgenomen dat er tenminste drie maanden voor de start van de bouwwerkzaamheden een door het college goedgekeurd uitgewerkt landschappelijk inrichtingsplan ligt. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 7 Effect op natuur/landschap van hoofdstuk B.
	02	Er is twijfel over de betrouwbaarheid van de geluidsmodellen, met name omdat het eigen adres buiten de geluidscirkels valt en dus geen geluid te horen zou zijn.	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.1 Geluid van hoofdstuk B.

		Indiener pleit voor een maximale geluidsnorm op piekmomenten in plaats van een jaargemiddelde.	
	03	Verder worden zorgen geuit over de impact op flora en fauna, met name vanwege de toename van zeearenden en indiener vraagt zich af of hier rekening mee gehouden is in het onderzoek. Ook over andere vogels, zoals ooievaars en buizerds in het gebied, maakt indiener zich zorgen.	We verwijzen naar de beantwoording van zienswijze 02 onder punt -02. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 7 Effect op natuur/landschap van hoofdstuk B.
	04	Ook wordt gewezen op de overbelasting van het stroomnet in de zomer, waardoor teruglevering van zonne-energie participatie Nadelig kan zijn voor burgers. Indiener vraagt of dit aspect is meegenomen in de plannen.	De beschikbare capaciteit op het elektriciteitsnetwerk is een terechte zorg, gezien de problemen die nationaal en regionaal geconstateerd worden. Voor de ontwikkeling van Windpark A15 Lingewaard is het realistisch gebleken om aan te sluiten op het transformatorstation Oosterhout. Potentiële effecten op de teruglevering van zonne-energie zijn niet meegenomen in deze procedure, omdat deze gericht is op een goede ruimtelijke ordening. We verwijzen ook naar de beantwoording van zienswijze 04 ev.
	05	Tot slot geeft indiener aan weinig vertrouwen te hebben in de invloed van de zienswijze, maar wil deze wel indienen om rechten te behouden bij eventuele schade.	Deze opmerking nemen we voor kennisgeving aan. Alle ingekomen zienswijzen worden zorgvuldig beoordeeld en van een reactie voorzien en meegewogen bij het uiteindelijke besluit. Als daar aanleiding toe is, dan leidt een zienswijze tot een aanpassing van een (ontwerp)besluit. Het al dan niet indienen van een zienswijze staat een latere claim om planschade niet in de weg. Een planschadeclaim is een zelfstandige procedure die niet afhankelijk is van al dan niet

			reageren bij de totstandkoming van het besluit dat de planschade veroorzaakt.
25	01	De zienswijze van deze indiener komt voor het grootste gedeelte overeen met zienswijze 04, 05, en verder. Wij verwijzen naar die zienswijze voor de beantwoording.	We verwijzen naar de beantwoording van zienswijze 04 e.v.
	02	Daarnaast stel indiener dat de samenstelling van de Meedenkgroep niet goed is weergegeven in het participatieverslag. Volgens indiener was de groep tegenstanders groter dan de groep voorstanders, maar dit is niet gecorrigeerd in het verslag ondanks een verzoek daartoe.	Iedereen kon zich aanmelden voor de Meedenkgroep, waarbij de gemeente zich extra heeft ingespannen om een zo evenredig mogelijke verdeling van vertegenwoordigers uit de verschillende kernen deel te laten nemen. De Meedenkgroep heeft zelf haar eigen verslag van het proces opgesteld, besproken en vastgesteld.
	03	Daarnaast wordt kritiek geuit op het invulformulier, waarbij indiener zich gedwongen voelde een antwoord te geven dat niet overeenkwam met zijn mening (vraag 2, vanwege slechts twee mogelijkheden). Er wordt gewaarschuwd dat hierdoor een gemanipuleerd advies richting de gemeenteraad ontstaat.	De afsluitende enquête was niet bedoeld als gemeente brede peiling, maar om een beeld te verkrijgen van de voorkeuren van de leden van de Meedenkgroep over de verschillende opties voor het windpark. Gezien de fase van het project viel een antwoordoptie "voor of tegen het windpark" buiten de orde van het project en was het daarmee niet relevant.
	04	Volgens indiener is geen sprake geweest van daadwerkelijke participatie, waarbij inwoners direct of indirect invloed konden uitoefenen op het beleid of project.	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 5 Participeren van omwonenden aan het proces van hoofdstuk B.
31	01	De zienswijze van deze indiener komt voor het grootste gedeelte overeen met zienswijze 04, 05, en verder. Wij verwijzen naar die zienswijze voor de beantwoording.	We verwijzen naar de beantwoording van zienswijzen 04 e.v.
	02	Daarnaast stelt indiener de volgende vraag: Is er voldoende onderzoek gedaan naar de hoeveelheid en ernst van het voorgaande, met name in de Boerenhoek?	Bij de onderzoeken die ten grondslag liggen aan het besluit is onderzocht welke effecten het project potentieel op de omgeving heeft. Hierbij is rekening gehouden met de gehele fysieke leefomgeving. Alle woningen, buurtschappen en kernen zijn daarbij gelijkwaardig in meegenomen. In de ruimtelijke

			onderbouwing van het project zijn de effecten inzichtelijk gemaakt en nader toegelicht.
36	01	De zienswijze van deze indiener komt voor het grootste gedeelte overeen met zienswijze 04, 05, en verder. Wij verwijzen naar die zienswijze voor de beantwoording.	We verwijzen naar de beantwoording van zienswijze 04 e.v.
	02	Daarnaast stelt indiener dat, gezien de huidige ontwikkelingen waarbij energiebedrijven terughoudend zijn met investeringen in windenergie, het verstandiger is om te kijken naar alternatieven met minder impact op de omgeving. Gewezen wordt op kansen binnen Lingewaard, zoals het benutten van vrij liggende daken, energieoverschotten bij ondernemers en mogelijkheden voor alternatieve opwek en opslag in samenwerking met het MKB.	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 2 Alternatieve vormen van duurzame energie van hoofdstuk B en hetgeen vermeld staat onder punt 41 van zienswijze 04 e.v.
37	01	De zienswijze van deze indiener komt voor het grootste gedeelte overeen met zienswijze 04, 05, en verder. Wij verwijzen naar die zienswijze voor de beantwoording.	We verwijzen naar de beantwoording van zienswijze 04 e.v.
	02	Daarnaast verwijst indiener naar de Gids Ruimtelijke Kwaliteit Lingewaard (GRK 2018), waarin buurtschappen zoals Klein Baal, de Heuvel en Hulhuizen worden omschreven als bijzonder vanwege hun karakteristieke gebouwen en landschappelijke situering. Volgens indiener zijn de geplande windturbines, met hun industriële schaal en hoogte, in strijd met de ambities uit de GRK, zoals het behoud van openheid, doorzichten, kleinschalige structuren en cultuurhistorische waarden. De plaatsing van windturbines zou daarmee niet passen binnen het ruimtelijk beleid van de gemeente. Indiener stelt de volgende vraag: Is de GRK geraadpleegd? En de omgevingsvisie? Zo ja, op welke wijze denkt de gemeente hieraan te voldoen?	De GRK 2018 en de Omgevingsvisie vormen gezamenlijk het beleidskader voor ruimtelijke afwegingen in Lingewaard, inclusief de bescherming van kernen zoals Klein Baal, de Heuvel en Hulhuizen. Deze waarden zijn expliciet meegenomen in de ruimtelijke onderbouwing van het windpark. De gekozen lijnopstelling langs infrastructuur en de landschappelijke inpassing zijn zo ontworpen dat de impact op de genoemde buurtschappen wordt beperkt. In overleg met de Omgevingsgroep is gewerkt aan aanvullende maatregelen binnen een landschappelijk inpassingsplan. De ontwikkeling van het windpark heeft plaatsgevonden binnen het beleidskader van de GRK en de Omgevingsvisie,

			waarbinnen zorgvuldig is afgewogen tussen ruimtelijke kwaliteit en regionale opgaven omtrent energietransitie. De Commissie Omgevingskwaliteit waardeert in haar advies van 21 juli 2025 de eerste aanzet van het landschappelijk inrichtingsplan voor het windpark, maar ziet nog verbeterpunten en openstaande vragen. Daarom heeft de commissie het advies aangehouden en wordt het voorlopig als negatief beschouwd. Initiatiefnemer en gemeente gaan in gesprek met de commissie over de verbeterpunten. In de voorschriften in de omgevingsvergunning is een verplichting opgenomen dat er tenminste drie maanden voor de start van de bouwwerkzaamheden een door het college goedgekeurd uitgewerkt landschappelijk inrichtingsplan ligt.
	03	Indiener wijst erop dat financiële participatie in het windpark alleen toegankelijk is voor financieel draagkrachtigen. In de kern Haalderen, waar veel sociale huurwoningen staan, zouden veel inwoners wel hinder ondervinden van het windpark, maar niet kunnen deelnemen aan de financiële regeling. Volgens indiener vergroot dit de sociale ongelijkheid en wordt gevraagd hoe de gemeente hiermee omgaat.	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 6 Financiële participatie en 50%-winstdeling met de omgeving van hoofdstuk B.
38	01	Indiener stelt dat Nederland zijn verplichtingen uit de Europese Vogelrichtlijn niet nakomt, wat heeft geleid tot een inbreukprocedure door de Europese Commissie. Volgens indiener ontbreekt natuurbeleid bij zowel Provincie Gelderland als gemeente Lingewaard, en wordt vertrouwd op rapporten die in opdracht van de initiatiefnemer zijn opgesteld. Indiener wijst erop dat het projectgebied geen door de Provincie aangewezen weidevogelgebied is, maar dat er wel degelijk weidevogels voorkomen, zoals blijkt uit eigen waarnemingen en gegevens uit	Het ingeschakelde adviesbureau is deskundig en heeft specialistische ecologische kennis en is juist daarom ingeschakeld. Vanuit hun expertise geven zij een deskundig onderbouwd advies. Het adviesbureau is er juist vanuit hun expertise alles aan gelegen in alle gevallen een deskundig, onderbouwd en onafhankelijk advies af te geven. Bij de onderbouwing van dat advies hoort ook verwijzing naar relevant eerder uitgevoerd onderzoek. Hierbij wordt gebruik gemaakt van wetenschappelijk geverifieerde bronnen en eigen technische onderzoeken die voldoen aan de vereiste maatstaven. Het

		vogelmonitoringsapps. Volgens indiener zijn de conclusies in het ecologisch onderzoek gebaseerd op beperkt en niet-representatief veldonderzoek, en worden Europese regels overtreden door het verstoren van broedplaatsen.	adviesbureau heeft geen enkel financieel belang bij de uitkomst van een onderzoek en wordt uitsluitend betaald voor het deskundigenwerk dat het uitvoert. Daardoor kan ook gesteld worden dat de werkzaamheden objectief en onafhankelijk zijn uitgevoerd. De rapportage met onderzoek en advies voor o.a. mitigerende maatregelen worden door bevoegd gezag ook getoetst op juistheid en volledigheid door haar eigen experts. In het kader van de ontheffing en vergunning Wet natuurbescherming (Wnb) is de provincie Gelderland (GS) het bevoegd gezag. Wij verwijzen voor nadere toelichting over dit besluit naar paragraaf 7 Effecten op natuur van hoofdstuk B.
	02	Daarnaast stelt indiener dat de gemeente Lingewaard in haar beleid geen aandacht heeft voor weidevogels, zoals ook blijkt uit de rapportage van Waardenburg Ecology. Volgens indiener verschuilt de gemeente zich achter het provinciale beleid, terwijl zij haar eigen verantwoordelijkheid zou moeten nemen. Indiener uit kritiek op de betrouwbaarheid van de rapporten en roept op om niet af te gaan op beeldvorming en retoriek. Er wordt gepleit voor bescherming van de natuur en specifiek het behoud van de laatste gruttopopulatie ten oosten van de A325. Volgens indiener zou de gemeente zich moeten gedragen in lijn met haar eigen logo, dat natuurwaarde symboliseert.	Wij verwijzen naar bovenstaande beantwoording van punt 01.
39	01	Indiener heeft op het registratieformulier aangegeven dat de zienswijze in een bijlage is opgenomen, maar deze bijlage is niet meegezonden of toegevoegd. Omdat de inhoud van de zienswijze daardoor ontbrak, is de indiener telefonisch benaderd. Tijdens dit contact heeft de indiener aangegeven de standaardzienswijze te hebben willen indienen, waarvan er meerdere identieke exemplaren zijn ontvangen. Gezien	We verwijzen naar de beantwoording van zienswijze 04 e.v.

		deze toelichting is de zienswijze in behandeling genomen als gelijkluidend aan de standaardzienswijze, en is deze inhoudelijk meegenomen in de beantwoording van de betreffende punten	
40	01	De zienswijze van deze indiener komt voor het grootste gedeelte overeen met zienswijze 04, 05, en verder. Wij verwijzen naar die zienswijze voor de beantwoording.	We verwijzen naar de beantwoording van zienswijzing 04.e.v
	02	Daarnaast stelt indiener dat het plan niet voldoet aan de eis uit de Regionale Energiestrategie (RES) om te streven naar 50% lokaal eigendom of participatie. Volgens indiener blijkt uit de beschikbare stukken niet dat dit streven serieus wordt nagestreefd. De genoemde participatie van circa 2 miljoen euro vertegenwoordigt slechts ongeveer 10% van het project, wat volgens indiener onvoldoende is. Ook de bijdragen aan lokale initiatieven worden als marketing beschouwd en dragen volgens indiener niet bij aan daadwerkelijke participatie. Indiener verzoekt om het plan niet goed te keuren zolang niet is aangetoond dat er een concreet en haalbaar streven is naar 50% lokaal eigendom, bijvoorbeeld via inzage in de businesscase. Indien dit niet haalbaar blijkt, wijst dat volgens indiener op onvoldoende draagvlak.	Met het financiële participatiepakket, bestaande uit onder meer een obligatieregeling, vergoedingen voor omwonenden en bijdragen aan lokale fondsen, wordt invulling gegeven aan het streven uit de RES naar 50% lokaal eigendom. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 6 Financiële participatie en 50%-winstdeling met de omgeving van hoofdstuk B.
43	01	Indiener heeft een pro forma zienswijze ingediend op het ontwerpbesluit voor Windpark A15. Gezien de complexiteit van de eigen activiteiten in relatie tot het plan, wordt verzocht om een verlenging van twee weken om een zorgvuldige analyse te kunnen uitvoeren en een inhoudelijke zienswijze op te stellen.	De nadere toelichting van Defensie op de pro forma zienswijze is ontvangen. Defensie heeft geen bezwaar tegen realisatie van het windpark, mits wordt voldaan aan de voorwaarden zoals opgenomen in het radarverstoringsrapport van TNO (DHW-2023-RT-0103487184) en de eerder afgegeven verklaring van geen bezwaar (27 februari 2023, kenmerk 5642538). De initiatiefnemer is op de hoogte van de verplichting om Defensie te informeren over de definitieve turbinekeuze en bij

			aanvang van de bouw contact op te nemen met de Militaire Luchtverkeersleiding Deelen. Deze verplichting is ook opgenomen in de omgevingsvergunning.
47	01	De zienswijze van deze indiener komt voor het grootste gedeelte overeen met zienswijze 04, 05, en verder. Wij verwijzen naar die zienswijze voor de beantwoording.	We verwijzen naar de beantwoording van zienswijzing 04.e.v.
	02	Indiener geeft aan zelf te hebben deelgenomen aan de meedenkgroep, maar na één gemiste bijeenkomst geen verdere informatie meer te hebben ontvangen en geen gelegenheid te hebben gehad om de afsluitende enquête in te vullen. Volgens indiener gold dit ook voor meerdere deelnemers, wat de uitkomst van een kleine meerderheid vóór het plan heeft beïnvloed. Indiener stelt dat bij een andere vraagstelling waarschijnlijk een grote meerderheid met zorgen en bezwaren tegen de geplande windmolens zou zijn geweest. Verzocht wordt om deze context mee te nemen in de besluitvorming.	Wij verwijzen hiervoor door naar het antwoord op zienswijze 25 onder punt 02 en 03. Voor zowel de Energievisie als het vergunningtraject is een uitgebreid participatietraject doorlopen. Iedereen heeft de gelegenheid gehad om hieraan deel te nemen via de Meedenkgroep (Energievisie) en de Omgevingsgroep (vergunningtraject).
80	01	Landschapsverstoring: Volgens indiener ligt het windpark op circa 2,5 km van de bebouwde kom van Angeren, Bemmel, Haalderen en Huissen, wat leidt tot een ingrijpende aantasting van het landschap. Daarbij wordt opgemerkt dat Nederlandse afstandsnormen afwijken van Europese standaarden.	In de praktijk wordt momenteel veelvuldig gebruikgemaakt van het vaststellen van lokale, project-specifieke normen voor windparken. De Raad van State heeft dit al bij meerdere windparken geaccepteerd, mits deze normen goed gemotiveerd zijn en specifiek toegesneden zijn op de lokale situatie. De gemeente is dus niet gebonden aan normen van andere projecten, maar moet per windpark op basis van actueel milieuonderzoek passende normen vaststellen. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 7 Effect op natuur/landschap van hoofdstuk B.

	02	Waardevermindering vastgoed: Indiener stelt dat het plan geen rekening houdt met de waardedaling van woningen en bedrijven in de omgeving. Gevraagd wordt of de gemeenterekening heeft gehouden met planschadevergoedingen.	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 8 Planschade van hoofdstuk B.
	03	Gezondheidsrisico's: Gewezen wordt op gezondheidsklachten door (ultrasoon) geluid van windmolens, die 24/7 geluid produceren. Indiener verwijst naar recente onderzoeken en oproepen van artsen.	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.1 Geluid en 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B.
	04	Impact op fauna: Volgens indiener veroorzaken windmolens aanzienlijke sterfte onder vogels, bijen en insecten. Er wordt verwezen naar bronnen die deze impact onderbouwen.	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 7 Effect op natuur/landschap van hoofdstuk B.
	05	Duurzaamheid en afval: Indiener stelt dat het afbreken van de windmolens na 25 jaar niet duurzaam is. Er is volgens hen geen duidelijkheid over de kosten, verantwoordelijkheid en recycling van materialen zoals rotorbladen	Hergebruik van oude windturbines is een belangrijk thema waar in de windindustrie hard aan wordt gewerkt. Bedrijven in de windenergiesector investeren steeds meer in onderzoek naar geavanceerde recyclingtechnologieën die gericht zijn op het terugwinnen van waardevolle materialen uit de bladen voor hergebruik in nieuwe producten, zoals chemische recyclage, pyrolyse en mechanische recycling. Van bepaalde type turbines is reeds 85-95% recyclebaar. Maar nog niet alle grondstoffen en onderdelen van turbines kunnen worden hergebruikt. Op dit moment worden proeven gedraaid met het terugwinnen van glasvezel uit afgedankte windturbine bladen. Siemens heeft inmiddels een techniek die gereed is voor commercieel gebruik en verwacht deze in 2026 in de markt te kunnen zetten. Ook bij ander fabrikanten wordt naar oplossingen gezocht zoals het bij de bouw gebruik maken van ander soorten materialen. Fabrikanten streven naar volledig recyclebare wind-turbinebladen in 2032.

	06	Aansprakelijkheid bij schade: Er is volgens indiener geen duidelijkheid over de aansprakelijkheid bij ongelukken, zoals het loslaten van rotorbladen.	Zoals ieder incident zal per geval beoordeeld moeten worden waar oorzaak en aansprakelijkheid ligt, hier is op voorhand geen uitspraak over te doen. Uit onderzoek (bijlage 8 van de ruimtelijke onderbouwing) wordt geconcludeerd dat er vanuit externe veiligheid geen belemmeringen zijn voor de ontwikkeling van het windpark.
	07	Natura 2000-gebieden: Het windpark ligt op 1,5 km van twee Natura 2000-gebieden. Indiener stelt dat de Milieueffectrapportage (MER) hier onvoldoende op ingaat en dat dit strijdig is met Europese regelgeving.	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 7 Effect op natuur/landschap van hoofdstuk B.
	08	Milieuverontreiniging: Indiener wijst op de uitstoot van schadelijke stoffen zoals Bisfenol A door slijtage van rotorbladen, wat volgens hen leidt tot vervuiling van lucht, water en bodem. Dit zou in strijd zijn met het voorzorgsprincipe.	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.3 Gezondheid van hoofdstuk B.
	09	Tot slot stelt indiener dat het doorgaan van het plan kan worden gezien als een milieudelict. Indien het college het plan goedkeurt, overweegt indiener aangifte te doen wegens opzettelijke verspreiding van schadelijke stoffen.	Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 7 Effect op natuur/landschap van hoofdstuk B.

D. Overzicht wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

Ten opzichte van de ontwerpbesluiten worden een aantal wijzigingen doorgevoerd, die hieronder kort worden toegelicht. Deze zijn tot stand gekomen na zorgvuldige beoordeling van alle zienswijzen, waarbij we nadrukkelijk oog hebben gehad voor de zorgen, suggesties en verbeterpunten die door inwoners en andere betrokkenen zijn ingebracht. Voor de volledige en gedetailleerde wijzigingen verwijzen wij naar de definitieve besluiten.

1. Actualisatie motivering lokale normen

De normen voor geluid, slagschaduw en externe veiligheid zijn opnieuw zorgvuldig bekeken en waar nodig geactualiseerd. Daarbij zijn de berekeningen en de onderbouwing verder aangescherpt, zodat duidelijk is welke uitgangspunten zijn gehanteerd en waarom.

Een belangrijk onderwerp binnen de Omgevingsgroep was de nachtelijke geluidsnorm. De voorgestelde norm van 39 dB $L_{nigh\ t}$is uitgebreid besproken, samen met de mogelijke alternatieven van 38 en 40 dB L_{night}. Hoewel de effecten van deze alternatieven in kaart zijn gebracht, kon hierover binnen de groep geen overeenstemming worden bereikt. Uit het onderzoek naar de effecten blijkt dat een verlaging naar 38 dB L_{night} slechts bij twee woningen merkbaar minder hinder oplevert, terwijl dit leidt tot een verlies van circa 468 MWh per jaar (het verbruik van circa 240 huishoudens) en tot verval van het (bovenwettelijke) omgevingsfonds. Een verhoging naar 40 dB L_{night} leidt juist tot meer hinder en is daarom niet aanvaardbaar. In lijn met de toezegging in de Energievisie zijn de alternatieven onderzocht en besproken, maar er is geen aanleiding om af te wijken van de norm van 39 dB L_{night}, die is opgenomen in de ontwerpvergunning en overeenkomt met het ontwerp-Besluit Windturbines leefomgeving.

2. Opname afspraken met de omgeving

Tijdens het proces is samen met de Omgevingsgroep gewerkt aan aanvullende afspraken om hinder te beperken, de omgeving te betrekken bij de uitvoering en te laten meeprofiteren van het windpark. Deze afspraken gaan verder dan de wettelijke eisen en zijn tot stand gekomen dankzij de inbreng en betrokkenheid van omwonenden.

De afspraken zijn vastgelegd in een omgevingsovereenkomst en juridisch geborgd via de anterieure overeenkomst. Hierin zijn onder andere jaarlijkse vergoedingen voor direct omwonenden, een omgevingsfonds en een obligatieregeling opgenomen.

Hiermee voldoet de initiatiefnemer aan de wettelijke verplichtingen en zijn aanvullende maatregelen overeengekomen die verder gaan dan de wettelijke eisen.

3. Aanpassing landschappelijk inrichtingsplan

De Commissie Omgevingskwaliteit heeft in juli 2025 advies uitgebracht over het concept-landschapsinrichtingsplan. Zij waardeerde de eerste aanzet, maar zag ook duidelijke kansen voor verbetering, bijvoorbeeld op het gebied van benutting van cultuurhistorische waarden, beheer van natuurvriendelijke oevers en het inspelen op de toekomstige doortrekking van de A15.

Deze aandachtspunten zijn overgenomen in de voorwaarden van de vergunning. Zo is bepaald dat uiterlijk drie maanden vóór de start van de bouw een uitgewerkt landschapsinrichtingsplan moet worden ingediend en goedgekeurd. Hiermee wordt geborgd dat het plan niet alleen voldoet aan de basiseisen, maar ook zo goed mogelijk aansluit bij de kwaliteiten en kansen van het gebied.

4. Aanvullingen en verduidelijkingen vergunningvoorschriften

In de definitieve vergunning zijn verschillende voorschriften aangevuld en verduidelijkt. Het gaat onder meer om bepalingen over uitvoering, monitoring, schadevergoeding, ontmanteling en financiële zekerheden. Deze aanpassingen zorgen ervoor dat voor alle betrokken partijen helder is wat er van hen wordt verwacht en hoe de naleving wordt geborgd.

Door deze voorschriften concreter te maken, wordt de uitvoerbaarheid van de vergunning vergroot en kunnen mogelijke misverstanden in een later stadium worden voorkomen. Dit draagt bij aan een transparante en voorspelbare uitvoering van het project.

5. Tekstuele verbeteringen en precisie

Naast de inhoudelijke wijzigingen zijn er ook enkele redactionele en technische aanpassingen gedaan. Dit betreft onder andere het verduidelijken van formuleringen, het corrigeren van verwijzingen naar bijlagen en het actualiseren van onderzoeksgegevens.

Deze ondergeschikte wijzigingen dragen bij aan de leesbaarheid en duidelijkheid van de stukken. Zo zorgen we ervoor dat de besluiten en bijlagen eenduidig zijn en voor iedereen goed te volgen.

Met deze wijzigingen is de vergunning aangescherpt en verduidelijkt. Daarbij zijn de zorgen, ideeën en aandachtspunten die door inwoners en andere betrokkenen zijn ingebracht zorgvuldig meegewogen.